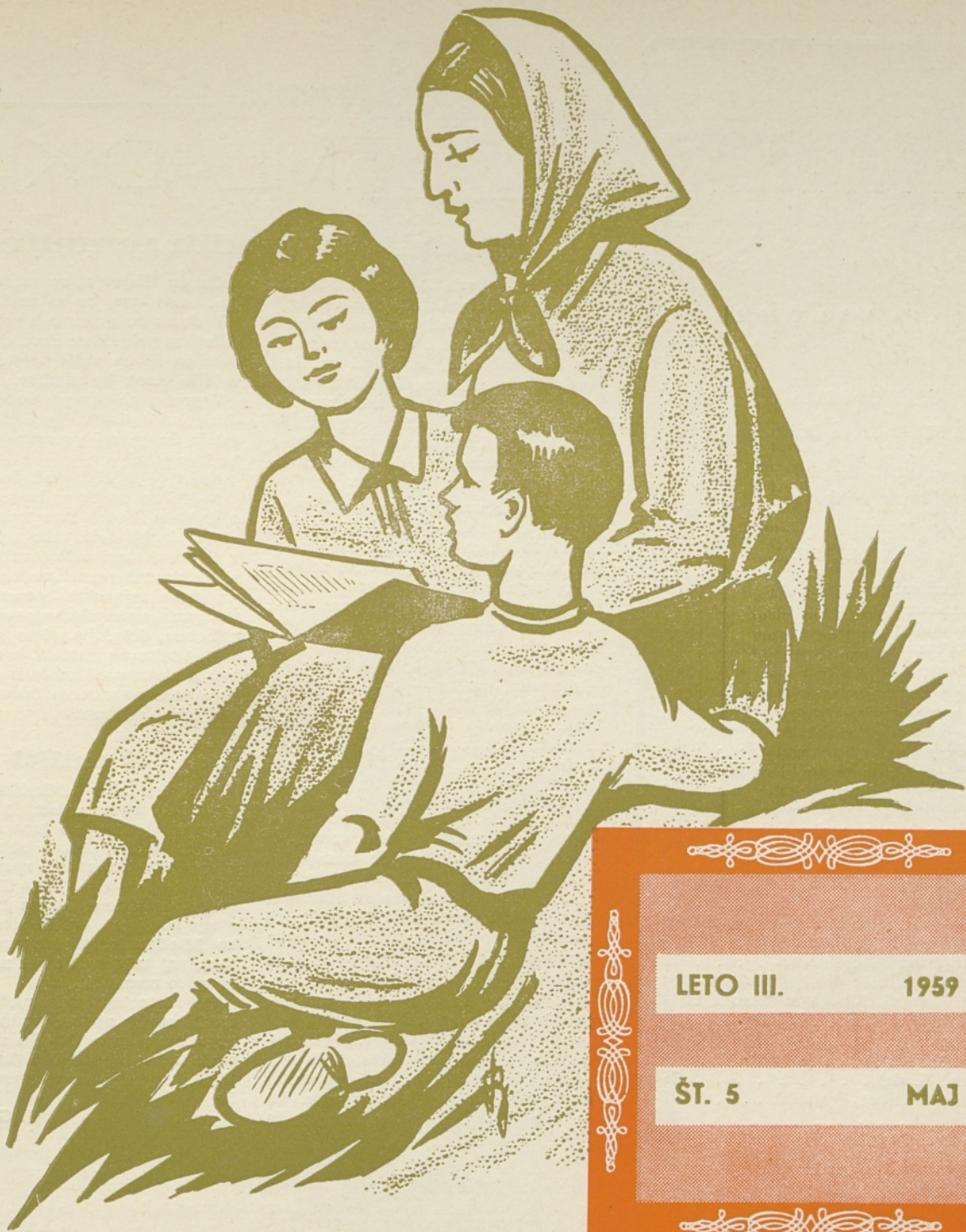

LETO III.

1959

ŠT. 5

MAJ

MLADIKA

MLADIKA

1959

Štev. 5

IZHAJA VSAK MESEC

Uredila

Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Just Vrabec: Praznik dela	61
D. Herman - S. Kollwitz: Iz spominov starega rudarja	62
Jože Peterlin: Kras v Spacalovih barvah	62
Nabrežina, Dolina	63
Jože Peterlin: Requiem za vlačugo	64
Ivan Artač: O tržaški nezaposleni mladini	65
Aleksij Pregarc: Življenje, sonce in misel	65
Rafko Dolhar: Izleti po naših gorah	67
Bruna Pertot: Tri pesmi	68
Branko Bohinc: Ljubezni	68
Dušan Jakomin: Družba sv. Cirila in Metoda, II. del	69
A. Trstenjak: Ljubezen in lepota	70
Miranda Zafred: Film 1958	70
Franc Jeza: Moč ljubezni	72
Martin Jevnikar: Knjigi o slovenski kulturi, Knjiga v Sloveniji	72
Neva Rudolf, Branko Bohinc, Jože Pirjevec, L. S.: Pesmi	75
M. P.: Krščanstvo in zahodna kultura, II. del	76
Branko Bohinc: V pečini	77
Radio	78
Film	80

Naslovno stran opremil Milko Bambič

Uredništvo in uprava: Trst, Via Trento 2 - Gorica, Riva Piazzutta 18

Poštni čekovni račun št. 11-975
Registrirana na sodišču v Trstu št. 193
Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pisma

MLADIKI

Začeli so graditi temelje

Zelo sem vesel, ko berem in slišim, da grade Slovenski kulturni dom v Trstu kot odškodnino za naš požgani Narodni dom. Sem že star, veste in za Narodni dom, ki je bil res last vseh Slovencev, sem delal in živel tudi jaz. Tedaj smo prispevali zanj tako revni kot bogati. Morda je slovenska služkinja zbrala in darovala še več kot marsikdo drug. No, pa to je poglavje naše zgodovine.

Vidite, začudil pa sem se, ko sem zvedel, da ta dom, ki ga zdaj grade, ne bo last vseh Slovencev, ampak samo ene politične skupine. Ne morem prav tega razumeti. Ne najdem za to opravičila in ne nagibov. Vesel sem, ko berem prav v Vaši reviji, da bodo gradili tudi v Rojanu prosvetni dom. Morda bo ta bolj za tisti del mesta, vendar — kako da ni mogoče, da bi dobili vsi Tržaški Slovenci prostora v domu, ki ga mora zgraditi kot odškodnino italijanska država?

K. P., Trst

Morda ste opazili, da smo se že ponovno pomudili pri tem vprašanju v naši reviji. Tudi naše mnenje je isto kot Vaše, da bi namreč moral biti to dom za vse Tržaške Slovence. Vendar je dogovor med Italijo in Jugoslavijo drugačen: dobili ga bodo samo oni.

Zato pozdravljamo katoliške Slovence v Rojanu, ki so se odločili, da si zgradijo s skromnimi žrtvami, z mesečnimi nabirkami, s skromnim izkupičkom od majhnih prosvetnih prireditvev in podobno svoj prosvetni dom. Saj jim drugega ne kaže. Če je v njih še kaj življenjske sile in

volje do življenja, so morali to storiti. In vidimo, da so še živi.

V domu bo dvorana s približno 200 sedeži za prireditve. Pred dvorano bo veža in še en večji prostor za razvedrilo otrok in mladine.

V prvem nadstropju bodo še drugi društveni prostori. Pred zgradbo bo ostalo še precej prostora za igrišče na prostem.

Načrt je izdelal prof. Jože Ronko.

Načrti so odobreni in so že začeli z gradnjo. Veseli smo tega dela. Vidimo, da bo dom tako velik, da bo v skromni meri zadostoval za slovenske kulturne prireditve tudi ostalih, ne samo rojanskih Slovencev. Zato pa pomagajmo Rojančanom vsi pri njihovem delu. Zgradimo svojo hišo, svoje kulturno žarišče kot smo nekoč s skromnimi močmi, a z veliko vero vase in v svojo bodočnost gradili Narodni dom!

Mladiki

Vsako številko »Mladike« z veseljem in zanimanjem pričakujem. Všeč mi je izredno lepa in okusna oblika. Vendar imamo enkrat revijo, ki ni vse umazano, nametano in zmešano. Res smo lahko Tržaški Slovenci veseli tega lepega lista in toplega po duhu. Posebej smo pa lahko Mladike veseli slovenski katoličani, saj take revije res na tej strani meje nismo imeli.

Da bi to lepo delo nadaljevali in da bi revija postala vedno bolj nepogrešljivo čtivo v naših domovih je moja srčna želja. V tiskovni sklad Mladike pošiljam skromni dar 450 lir.

G. G., Rojan

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

Vrabec Just

Praznik dela

Prvi maj, praznik, visoka pesem dela, občečloveški in slovenski. Ubran je s prebujeno pomladansko naravo. Pero in citre, sekira in stroj, kladivo in kopača ta dan počivajo. A ni bilo vedno tako. V starem veku so cenili le umsko delo. Ročno delo je bilo za sužnje. Šele krščanstvo mu je dalo pomen in vrnilo čast. In spet so se časi spremenili. Na višku industrijsko-kapitalistične dobe je imelo delo samo snovno veljavo. Delavec s srcem in dušo je veljal samo toliko, kot so zmogli njegovi žulji. Marksizem trdi, da je delo edini vir vrednosti in blaginje. Tudi njemu - drugi skrajnosti, je človek z dušo in srcem le mrtva snov, suha številka v gospodarskem računu novega izkoriščevalnega razreda. Krščansko - socialni nauk je šele postavil ravnotežje med delom in človekom, odnose med delom in kapitalom pa postavil na moralna načela. Njihov temelj mora biti pravičnost. Blaginja družbe ni v bogastvu enega samega razreda. Vsi člani družbe morajo biti udeleženi na snovnih dobrinah. Človek je rojen za delo, kakor ptica za letanje. Vsi ljudje so dolžni delati, bodisi da kot ročni delavci ustvarjajo snovne dobrine, bodisi da poučujejo in vzgajajo, ali kot umski delavci služijo skupnosti v raznih poklicih ter iščejo nova pota, kako bi si človek podvrgel naravo. Vsakdo ima pravico do dela. Z njimi si služi vsakdanji kruh. Dolžnosti do dela odgovarja pravica do dela. Ker mora velik del človeštva tudi danes živeti v trdih, večkrat človeka nevrednih razmerah, je opravičeno in potrebno delavsko gibanje, ki se bori za izboljšanje na osnovi pravičnosti in ljubezni. Uspelo pa bo delavsko gibanje le, če se ne bo borilo samo za preosnovo družbenih odnosov, ampak tudi za vzgojo moralnih sil, ki bodo zmožne obvladati sebične razredne in stanovske koristi. Na tej poti pomaga delavstvu Cerkev, ki mu je dala za vzornika in zaščitnika sv. Jožefa-Delavca.

Iz spominov starega rudarja

D. HERMAN - S. KOLLWITZ

Nekega sončnega popoldneva sva sedela s tastom na klopci pred hišo. Bil je že precej v letih in noge so ga še komaj držale. Nekaj let nazaj je bil še kar čil in kadar sem ga tedaj obiskal, sva jo ponavadi mahnila h kmetom v bližnje hribe. Ko pa sem bil zadnjikrat pri njem, sem ga našel vsega sključenega in betežnega. Ni mogel več hoditi in z žalostjo v očeh je s svoje klopice, kjer je ponavadi posedal, objemal z očmi bližnje zelene griče in se utapljal le še v spominih.

Iz žepa sem potegnil zavojček cigaret ter ponudil tudi njemu. Molče sva zrla za svetlosivim dimom proti cesti, ki je tekla nedaleč od hiše. Na oni strani ceste se ob potoku vije železniška proga, ob kateri so bili nagromadeni velikanski kupi črnega premoga in skladovnice okroglega lesa, ki ga rabijo za podpore v bližnjem rudniku. Od daleč se je čulo zamolklo ropotanje s »separacije«, to je s prostora, kamor dovažajo surov premog iz rudniških rovov. Tu ga dobro prečistijo in sortirajo ter ga nato po železnici odvažajo. Sicer pa je vladal v ozračju blaženi mir: le tu pa tam je pribrnel kak tovornik. V to tišino sva zaslišala topotanje konjskih kopit. Iz za hiše se je pokazal voz, v katerega je bil vprežen bel konj, ki je leno copotal pred njim. Tasta je prešinil lahen nasmeh, ko je zagledal konja, me nalahno dregnil in dejal:

»Veš, spomnil sem se na nekega rudniškega konja, ko sem še delal v rudniku na Westfalskem; prav takšen je bil, le precej manjši. Ze mnogo let je od tedaj, bil sem še zelo mlad. Takrat seveda še ni bilo modernih strojev in premog smo odvažali iz rovov v vagončki na konjsko vprego. In jaz sem delal prav v takšnem rovu. Spominjam se še mladega Hermana, ko je prišel prvič v naš revir. Imel je morda 16 let in je bil majhen in droben, tako da se mu je naš hlevski mojster kar čudil, ko ga je zagledal. „No, prav velikega konja ti jač ne morem dati, saj ga ne bi mogel voditi, ko si tako majhen,“ je dejal mojster. „Dal ti bom nasmega ponija Oskarja, ki je kot nalašč zate.“ Mojster ga je peljal ob progi v revir, kjer je bil v skalo vklesan nekaj hlev. „Tako Herman, sedaj sva tu in tale konjiček je Oskar, ki bo od sedaj naprej tvoj delovni tovariš. Obesi jopič na žebelj in pridi bliže, da te seznanim z Oskarjem. Pravzaprav, ali si imel že kdaj opravka s konji?“ „Ne,“ je odgovoril Herman in se oklevajoče približal konju. Konj ga je vsega ovohal in končno se je Herman opogumil ter ga potrepil po vratu. Mojster je vzel z žebila konstel opravilo in jo nataknil konju na vrat. Nato so se vsi trije odpravili iz hleva in šli v rov. Herman se je čudil, s kako gotovostjo je stopal konj po tako slabo razsvetljenem rovu, ki je bil ves razrit. Rovi so na odvozni progi kak poldrugi meter visoki in do tri metre široki, tako da mora odrasel človek hoditi sključeno, dočim je Herman lahko hodil pokonci in še tako se je vedno kam zaževal. Ko so prišli do slepega jaška, se je Oskar kar sam od sebe obrnil in se postavil pred prazne vagončke. Tam je Herman moral vpreči konja ter peljati vagončke nazaj in jih zamenjati s polnimi. Oskar je jako dobro poznal pot: vedel je za vsak kamen, za vsak ovinek, vedel je za vzpetine in za vse mogoče ovire. Ko so bili vagončki zopet polni, se je Oskar spet sam od sebe postavil prednje. Herman ga je vpregel in spet je šlo nazaj do slepega jaška. Kadar je šlo navzdol, je mojster zataknil med kolesa količek in tako zavrl vozilo. Na to ga je še posebno opozoril mojster: „Imej vedno v rokah zavorni količek. Če ne zavreš, se lahko zgodi, da pride Oskar pod kolesa in si polomi noge. Vedno opazuj konja: kadar vidiš, da konj vleče, gre v klanec, čim pa opaziš, da konj popusti, pomeni, da gre navzdol, tedaj hitro zatakni količek.“ Še nekajkrat je šel mojster s Hermanom po rovu, ko sta se pa ustavila, je mojster dvignil svetilko, da je videl Hermana v oči, mu položil roko na ramo in dejal z resnim glasom: „Herman, zapomni si, ne tolči konja nikdar! Pomisli, da je tudi on uboga in usmiljena vredna stvar. Ko končaš delo, se vračáš domov še ob dnevu, ko sije sonce, dočim ne bo Oskar videl več ne sonca ne zelene trave.“

Herman ni mogel spraviti nobene besede iz sebe, oči so se mu orosile. Potem pa je obljubil mojstru, da bo ravnal z Oskarjem, kot s svojim bratom; da bi ga pa pretepal, mu niti na misel ni prihajalo, ker je imel živali silno rad. Mojster mu je pokimal in odšel.

KRAS V SPACALOVIH BARVAH

V barvi še ni doživljal Kras takega povečanja, kot ga doživlja v umetninah slikarja Lojzeta Spacala. V novih enačicah, v čudoviti harnomiji barvnih odtenkov poje nikdar izpeto pesem lepote. Zdaj diha v zidu spominov, zdaj v osvetljenem oknu kraške hišice, potem na kraškem dvorišču, v brajdah, na njivah... večni Kras, tako skop in reven za povprečnega opazovalca, a tako lep in bogat za umetnika.

Slikar Lojze Spacal je neutrujen. Ni še dolgo, kar je razstavljal v Padovi — to je bila njegova tretja osebna razstava v tem mestu. V Arezzu sodeluje nekako istočasno na razstavi 25. mojstrov italijanskega slikarstva, 25. od katerih ima vsakdo izmed njih pravico povabiti še po enega slikarja po lastni izbiri. Spacalove slike potujejo po Venezueli, v Caracasu so bila razstavljena njegova dela. In že spet razstavlja v Trstu te dni.

Zamišljen, a samo trenutek. Ko govori o umetnini, zaživi in z nasmehom spremlja svoje razmišljanje. Vedno zaposlen, a nikdar tako, da ne bi imel časa reči besedo o svojem delu in načrtih, če ga vprašaš po njih.

V Spacalovih barvah doživlja naš Kras najlepše povečanje. Njegova barvna pesem roma v daljna mesta. Umetnik doživlja priznanja za svoje delo. Slovenci se veselimo z njim tega uspeha in ga ob njegovi razstavi v domačem mestu toplo pozdravljamo.

Te dni je prejel na beneški biennali spet 1. državno nagrado za grafiko. Celotno zbir-

Bilo je prvikrat v življenju, da je Herman delal sam skupno s konjem. Opravljala sta svoje delo vestno, kajti bilo je treba prevoziti na dan trideset vagončkov premoga. Za Oskarjevo hrano se je brigal izključno konjski hlapec; Herman ga je vodil le na napajališče. Poleg tega mu je pa vsako jutro prinesel tudi nekaj sladkorčkov, katere je Oskar z veseljem pohrustal. Nekega dne pa je Herman pozabil sladkorčke in tedaj je spoznal, da Oskar le ni tako neumen, ampak dokaj prebrisan. Kot vedno je tudi to pot peljal prazne vagončke. Šlo pa je le nekaj korakov in Oskar se je ustavil, se obrnil in ga pogledal, kot bi mu hotel nekaj reči. To se je ponavljalo ves čas in Herman si ni znal tolmačiti to Oskarjevo vedenje. Končno se mu je posvetilo: Oskar je hotel pač svoje vsakdanje sladkorčke. Konj se ni več premaknil, vendar ga ni hotel udariti. Tedaj je Herman pograbil svoj jopič, ga prebrskal in res je našel kruh, namazan z marmelado. Odlomil je košček in ga ponudil Oskarju, ki je z veseljem hlastnil po njem in ga oblizajoč se slastno pogoltnil. Dal mu je še en košček in Oskar je spet nadaljeval pot, ne da bi se ustavil.

Nekaj dni pozneje pa se je Herman pošteno razjezil nad Oskarjem. Pri nakladalnem jašku je nastal zastoj. Zato se je odločil, da bo malical. Vzel je jopič ter obrnil vse žepe, toda malice ni našel; in vendar je bil gotov, da mu jo je mati zjutraj dala s seboj. Vrnil se je na mesto, kjer je visel jopič in posvetil po tleh; nedaleč pa je stal Oskar in ga opazoval. Tedaj je Herman opazil nekaj papir med Oskarjevimi nogami. Skočil je k njemu in ga prijel za gobec. Seveda, ves gobec je bil masten in lepljiv, kajti bilo je očitno, da mu je Oskar izmaknil namazane kruhke. Herman ga je pošteno okregal in Oskar ga je dobro razumel, kajti nehal se je oblizovati in je povesil glavo. Od tega dne pa je Herman dobro skrnil svoj jopič.

Večkrat mu je Herman prinesel tudi sveže trave, ki jo je odtegnil svojim zajcem. S kakšnim veseljem jo je pojedel; Sicer je bila konjska oskrba dobra, saj so dobivali dobrega ovsa in pogače. Vendar pa so se konji bali jesti iz korit, ker je bilo mnogo podgan, in marsikatera je konja že ugriznila v gobec.

V rogov se je dostikrat dogodilo, da so morali premog tudi razstreliti. Zato so Hermanu nekega dne rekli, naj se drži v previdni razdalji, ko bo prihajal nazaj. Ni takoj razumel, za kaj gre, vendar ko se je vračal, je ob stal kakih štirideset metrov bolj zadaj in čakal. Nenadoma je zaslišal iz daljave klic: „Gori!“ Pogledal je okoli sebe, toda ognja ni videl, le konj je postajal nemiren. Čez nekaj časa je ponovno slišal glas: „Gori!“ Tedaj pa se je začel Oskar oddaljevati proti izhodu. Herman ga nikakor ni mogel zadržati in moral je teči za njim. Šele za nekim ovinkom se je ustavil in ponovno se je slišal klic: „Gori!“ V istem trenutku pa je zatreskalo in Herman se je moral trdno oprijeti konja, da ga zračni pritisk ni vrgel ob steno. Herman se ni takoj zavedel, kaj se je zgodilo. Potem pa je pomislil na nesrečo. Ko se je prah polegel sta se Herman in Oskar vrnila. Tam je ležalo vse polno velikih kosov premoga in če bi ju zadel eden teh kosov, bi bilo po njima. Šele tedaj se je Herman zavedel, komu se ima zahvaliti za rešitev. Objel je Oskarja okrog vratu in ginjen izjecljal: „Moj dragi, dobri tovariši!“

Takrat je bil Herman še začetnik in seveda ni razumel še pomena besede »gori«. To besedo so namreč uporabljali, da so opozorili ostale delavce, da je naboj pripravljen. Pri tretjem klicu pa je razstreljevalec potegnil za vrvico in tedaj je počilo. In zadnja eksplozija je bila nenavadno močna.

Pa še ob neki drugi priliki je Oskar rešil življenje Hermanu. To je bilo mnogo pozneje. Kljub temu, da Herman ni bil več začetnik, še vedno ni poznal vseh nevarnosti, ki preže na rudarje globoko pod zemljo. Hrib v katerem kopljejo, je seveda ves preprežen z rovi in luknjami; leseni opaži škripljejo pod ovrmonim pritiskom. Herman se je v začetku bal in je vedno gledal v strop rova. Pozneje pa se je zanesel kar na Oskarja, ki je

ko umetnin s Iržaške razstave pa bodo prepeljali v Stuttgart, kjer bodo razstavljene. Nato pa bo potovala razstava po mestih Zahodne Nemčije.

NABREŽINA

je v nedeljo popoldne tako tiha, skoraj mrtva. Vse hiti ven, redki avtomobili se na poti ustavljajo na križišču. Kako nenavadno je bilo tisto aprilsko nedeljo, da se je zbrala tam blizu cerkve v malo večji sobi pevskega društva skupina vaščanov, da se ob največjem slovenskem pevcu in idealistu Francetu Prešernu strne in okrepi svojo narodno moč. Domače društvo **Avgust Tance** je skupno s **Slovensko prosveto** pripravilo lep kulturni popoldan.

Začel je gospod Josip Terčon, tisti nekdanji ponosni slovenski župan občine za morjem, ki so ga morale zasedbene vojaške oblasti odstaviti za nekaj ur in postaviti komisarja, ker ni hotel podpisati odloka, ki je bil naperjen proti koristim njegovega naroda. Pozdravil je tiste, ki verujejo z njim v življenje.

Nato so člani Slovenskega odra izvedli bralno predstavo **Jerasove »Velike noči«** ob spremni besedi in razlagi pesnika in avtorja. Nato pa je moški zbor Avgust Tance pod vodstvom prof. Mamola zapel zelo ubrano tri pesmi. To je bila sicer majhna prosvetna prireditve in vendar tako topla in iskrena, da bo ostala v spominu vsem, ki so se je udeležili.

DOLINA

je spet vsa v zelenju in cvetju. Stari običaj, da postavijo mlaj sredi vasi, vsako leto za prvi maj oživi. Lansko leto so dvignili razpoloženje in prazničnost Doline Avseniki. Za tiste, ki so jih poslušali, je bila edina želja, da bi prišli vsako leto. In res so letos spet med nami. Vas je praznično razpoložena, fantje imajo že dolgo zelo veliko dela in skrbi, dekleta jim pomagajo in vse je v nekem velikem pričakovanju.

Vsi, ki prihajamo od daleč na slavlje dolinskih fantov, želimo seveda Dolini, da bi bil to njen zares lep praznik. Želimo pa tudi, da bi ostal to praznik **Slovenskih fantov** in **Slovenskih ljudi**. Gotovo je vsa vas vesela gostov, vsi bodo zadovoljni, da bodo potočili čim več pijače, prodali čim več jestvin, skratka, da bodo čim več tudi zaslužili. A neka umirjenost v razpoloženju naj bi le ostala, kajti za vsako stvar so nekeje tudi meje. Zelo želimo, da bi ostal to **Slovenski praznik**, ki naj bi poleg veselega razpoloženja in smeha budil in utrjeval tudi narodno samozavest in čast.

Maj v Dolini že stoji. Občudovalci iz vasi in mesta ga z zanimanjem ogledujejo.

W. FAULKNER: "REQUIEM ZA VLAČUGO"

V našem mestu je gostovalo Eksperimentalno gledališče iz Ljubljane s Faulknerjevo dramo Requiem za nuno, ali kakor je to prevedel slovenski prevajalec Janko Moder, Requiem za vlačugo.

Po svoji vsebini in po izredno dovršeni izvedbi je predstava napravila zelo močan vtis.

Že delo samo je zelo zanimivo, globoko, z mnogimi etičnimi konflikti, ki končno najdejo svoj mir, potem, ko so nosilci dejanja pretreseni obstali sami pred seboj in ko so neizprosno in odkritosrčno iskali najbolj pošteno poti.

Izredna resnicoljubnost, ki jo čutiš iz slehernega utripa glavne junakinje, te priklepa nase. Razgaljenje človeške zablode in iskanje boljšega in odrešilnega sveta je znal Faulkner tako mojstrsko položiti v srca svojih junakov, da z nevidno silo oklepajo pozornost in sočutje do svojega življenja. Ob poslednjem vprašanju smisla nadaljnega življenja in bitja pa naravnost preroško pokaže pot iz zablod in zmed preko gore Očiščenja, na katero vodi vera. V tistem trenutku postane Faulknerjev svet ves svetel, obsvetil ga je pramen vseodpuščajoče ljubezni.

Requiem je pripravila že v Ljubljani **Balbina Battelino Baranovičeva**, ki je vodja eksperimentalnega gledališča. V svojo predstavo je dala neko posebno noto: izredno preprostost in naravnost in vendar močno razgibanost, ki tudi tedaj, ko bi utegnili besedilo utrujati, požene igralca v afekt. Razen tega Battelino-Baranovičeva vrta v globino in odkriva notranje preobrate in konflikte usode in spoznanja. Na presenetljivo fin način izpelje retrospektivne scene in jih z rahlo simboliko nakaže s prehodom mimo niti časa. Celotni predstavi je vtisnila režija tudi zelo enotno podobo, ki se v nobenem liku ali podudarku ne lomi. Skratka, Battelino-Baranovičeva je ustvarila s svojim eksperimentalnim gledališčem, ki smo ga zdaj prvič videli v Trstu, veliko in zares lepo dramsko-gledališko umetnino, ki je zvenela v podobah ljudi in v besedi v čisti in lepi harmoniji.

Igralci, ki jih je zbrala režiserka kot so najbolj ustrezali njeni zamisli, je niso v ničemer razočarali. Težo predstave je nosila Stefka Drolčeva v Temple Drake in je brez dvoma ustvarila do zdaj v tej vlogi največjo in najodgovornejšo podobo. Nancy Vike Grilove je druga velika podoba te predstave. Iz črнке z njenim svojiskim življenjem in čustvovanjem je znala Grilova ustvariti izredno prepričljiv in močan odrski lik. Posebno zraste v nepozabni vtis, tako v mimiki kot v besedi, ko dozori v njej sklep, da bo umorila otroka in pa v njenem poslednjem naročilu in odkritju. S skopimi izrazi, a z nepopisno naravnostjo oblikuje Jože Zupan Stevensa. Njegov globok glas in nevsiljiva igra dajeta predstavi posebno barvitost. Miha Baloh je zaživel ne več mladostno vihrav, ampak mladostno zrel in prepričljiv. Guverner Franceta Prestenika je morda v govoru malo baročen, prepričlivejši kot pojav, pač predstavnik oblasti in moči. Leopold Bibič je odigral Peteja, Laci Cigoj pa zelo naravno Tubbsa, neznatno vlogo sicer, pa vendar dovršeno, v slogu velikega igralca.

Tako je zapustil Requiem zelo močan in lep vtis. Seveda pa je namenjen zrelemu gledalcu.

JOŽE PETERLIN

imel dokaj več izkušen. Nekega dne je moral Herman zopet čakati pri jašku, ker vagončki še niso bili napolnjeni. Sedel je na neki zaboj in skoraj zadremal. Nenadoma je začutil sunek v ramo in se takoj prebudil. Skočil je pokonci in zagledal le še Oskarjevo glavo potem pa nič več. Slišati je bilo le lomljenje in škripanje. Nagonsko se je pognal za konjem, ki se je odmaknil za nekaj korakov. Svetilka mu je ugasnila, v rovu je bila nenadoma tema; v nogi je začutil ostro bolečino. Ko je tipal skozi temo, je začutil Oskarja. Objel ga je okoli vratu in se razveselil kot otrok, ki je našel svojo mater. Oklepajoč se Oskarja in poskakujoč na eni nogi je skušal s konjem doseči slepi jašek. Pri hlevu pa je Herman omagal. Ni mogel več naprej. Klical je in klical na pomoč, toda nihče ga ni slišal. V tej stiski se je obrnil k Oskarju, rekoč: „Teci Oskar, teci k jašku in obvesti Jožeta!“ In res se je Oskar spustil v tek. (Jože je bil namreč moj tast).

Kakor sem že povedal, sem delal tisti dan pri jašku. Kar naenkrat zaslisiš copotanje in ko se obrnem zagledam Oskarja samega. Takoj se mi je zdelo, da se je moralo Hermanu kaj pripetiti. Vzel sem svetilko, šel za konjem in res našel Hermana v rovu blizu hleva. Ko je bil Herman v bolnišnici, je šele zvedel, da se je sesedel rov in ko bi ga Oskar ne dregnil, bi ga pokopalo. Poln hvaležnosti je mislil na dragega rešitelja in predvsem, kdo ga oskrbuje v njegovi odsotnosti.

Ko je po ozdravljenju spet videl Oskarja, je z grozo opazil na njegovi koži sledove udarcev biča. Očividno je bilo, da ga je mladenič, ki je nadomestoval Hermana, pretepal. Se isti večer se je Herman spopadel s tem falotom in zateči se je moral zopet v ambulanto.

Čas je potekal in Oskar je bil hvaležen Hermanu. Ker so bili nakladalci premoga v zaostanku, so morali pri vsaki vožnji peljati en vagonček več. Toda ali bo Oskar lahko vlekel šest vagončkov, je pomislil Herman. Mojster mu je namreč strogo prepovedal peljati več kot pet vagončkov. Res je vpregel Oskarja v šest vagončkov. Konj je potegnil, po nekaj korakih pa je obstal. No, kaj pa je sedaj. Poklical je tedaj mene in dejal: „Glej, Oskar ne vleče več. Ne vem zakaj!“ Pregledala sva, če je vse v redu. Herman ga je prijel za uздо in Oskar je napravil nekaj korakov, pa se spet ustavil. Od daleč se je bližala luč. Bil je starešina, ki je povprašal, kako da ne pridejo prazni vagončki. Bil je resnično jezen. Povedala sva mu, da konj noče vleči. „Kako, noče vleči! To bomo takoj videli,“ se je razhudil starešina. Potegnil je Hermanu zavorni količek iz rok, se postavil k Oskarju in zavpil: „Hi, hija hod!“ Oskar je potegnil, pa se takoj tudi ustavil. Tedaj je starešina dvignil količek, da bi udaril konja. Kot blisk se je pognal Herman ter zadržal roko starešine: „Ne udariti,“ je zakričal. Starešina je obstal kot ukopan in strmel v malega dečka. Herman pa je objel Oskarja in mu začel prigovarjati na ušesa: „Dragi Oskarček, potegni vendar, saj veš da morava pripeljati premog!“

Na koncu rova se je zopet posvetilo. Po progi je prihajal nadzornik, ki je pregledoval, če je vse v redu. Njega so vsi spoštovali. Nadzornik je brez besede vzel iz rok starešine količek in vprašal Hermana, kaj se je zgodilo. Ko mu je Herman povedal, kako in kaj, je nadzornik pregledal vso vprego in dejal Hermanu: „Tako, sedaj lahko odpelješ.“ In res, Oskar je potegnil. Ko se je Herman obrnil, je opazil, da je ostal šteti vagonček odklopljen. Nadzornik ga je pač odklopil in še je slišal Herman njegov glas, ko se je oddaljeval: „Ve butice trde, kaj ste mislile, da Oskar morda ne zna šteti do pet!“

Ko je bil urnik pri kraju, je dejal starešina Hermanu: „Veš kaj, naredi še eno vožnjo, da doprinesemo izgubo. Ali pa morda misliš, da šteje Oskar tudi vožnje?“ Oskar je res napravil še eno vožnjo, vendar pa več kot pet vagončkov ni vlekel.

Kmalu zatem pa je dobil Herman žalostno novico iz revirja. Sporočili so mu namreč, da bodo Oskarja nadomestili z malo lokomotivo. Herman ni mogel misliti, da bi se ločil od dragega Oskarja. Toda, kako se je mogel upreti moderniziranju obratov. In navsezadnje si je tudi Oskar, ta dobra žival, zaslužila pokoj.

Ko je Herman nekega dne prišel na delo, je našel hlev prazen. Ponoči so odpeljali Oskarja. Herman se nikakor ni mogel znajti; sedel je na zaboj in se razjokal. Potem je prišel nadzornik ter mu pokazal novega »mehaničnega« konja. Herman se ga je sicer hitro navadil, toda ni mu bil v veselje in vedno se je vračal v mislih k Oskarju. V vsem rudniku je vladala neka moreča tišina, nikomur se ni ljubilo govoriti.

Zelo je bil Herman vesel, ko se je po opravljenem delu vračal domov, kajti na trgu je zagledal gručo konj. Ves srečen se je zagnal proti njim, kajti spoznal je med njimi svojega Oskarja: „Oskar, Oskar!“ ga je poklical. Spoznal ga je po glasu, kajti Oskar je bil skoraj slep in je imel oči zavezane; ni bil pač navajen dnevne svetlobe. Herman ga je objel, ga pogladil in mu šepetal v ušesa ljubkajoče besede in Oskar ga je poslušal, rezgetal od veselja, se prestopal ter ga z gobcem ljubkoval po obrazu, prav kakor v jami, kadar mu je pripravil kako veselje. Iz žepa je potegnil Herman nekaj sladkorčkov: „Na, dragi Oskar, moj rešitelj in nepozabni tovariš!“ Se enkrat ga je objel, nato pa se je Herman s hitrimi koraki s solzami v očeh oddaljil.

Starček je umolknil. Ko sem ga pogledal, so se tudi v njegovih očeh svetile solze. Gledal je nekam v daljavo.

O tržaški nezaposleni mladini

IVAN ARTAČ

Nezaposlenost pošolske mladine je bila po drugi svetovni vojni splošen pojav v Evropi. V Nemčiji, Franciji in Italiji si videl številne mladeniče, ki so po končani šolski obveznosti zapravljali svoj čas s pohajkovanjem po cestah, ker pač niso dobili primerne zaposlitve, niti imeli možnosti, da bi se izučili kakega resnega poklica. Tudi v Trstu ni bilo drugače. V mestu, predmestjih in celo na deželi si videl nekoč doraščajočo mladino, kako se je v brezdelju sukala po ulicah prav ob vseh urah.

Preteklo je že nekaj let in položaj tržaške pošolske mladine se je občutno izboljšal, vendar še ne dokončno uredil. Statistike nam kažejo, da tržaška mladina, ki danes konča nižje industrijske in trgoveške šole, povečini prej ali slej najde možnost, da se priuči kakemu poklicu n. pr. v trgovini, obrti in industriji. So pa še vedno primeri, ko starši zaskrbljeno gledajo, kako njihov sin ali hčerka z malo maturo v žepu posedata okoli hiše.

SOCIALNO IN MORALNO OGROŽENA MLADINA

Vprašanje zaposlitve takega člana človeške družbe je še posebej pereče, ker ti mladeniči v glavnem pripadajo predmestnim družinam, kjer ljudje zaradi gospodarskih pogojev živijo precej skromno. Pri njih večkrat vlada brezposelnost, ker navadno družinski poglavar služi le ob sezonskih zaposlitvah n. pr. kot zidar, priložnostni delavec pri javnih delih in podobno, ali pa prinaša dokaj skromno mesečno plačo.

Toda to pomanjkanje v družini še ni najtežje zlo. Podcenjevali bi našo mladino, če bi menili, da ji brezdelno življenje prija in da ne občuti zaskrbljenosti staršev za svojo bodočnost. Mladi fantje bi namreč radi tudi sami zaslužili, hoteli bi postati obrtniki, mehaniki ali trgovski pomočniki, dekleta pa n. pr. modne šivilje in prodajalke, a jim ni dano. Čutijo se zato oropane osnovne pravice delovnega človeka, ki je: primerno delo in primerno plačilo. Zaradi svojega neuspeha zgublajo zaupanje sami vase in tako moralno propadajo.

POSLEDICE BREZPOSELNOSTI

Naj si bo vzrok nezaposlenosti kakršen koli, posledice so enake, občuti jih mladina in tisti, ki imajo opravek z njo. Nezaposlen mladenič, ki je bil v šoli precej marljiv, postane brezbrizen. Po dovršeni šolski obveznosti nekaj časa še pomaga doma, nato pa se tudi tega naveliča in začne s pohajkovanjem. Če starši pravočasno zapazijo to odmikanje od doma in imajo dovolj možnosti in poguma, da to preprečijo n. pr. s kakršno koli zaposlitvijo, tedaj napravijo dobro delo sebi in fantu. V nasprotnem primeru gre pot navzdol in vsak izgubljeni čas je težje popraviti.

Tak mladenič je toliko dorastel, da se čuti samozavešnega in misli, da si lahko sam sebe služi kruh. Seveda je to prvo bridko razočaranje, ki nikoli ne izostane. Družinska avtoriteta pada, ker starši ne morejo nuditi tega, kar bi fant rad imel in bi morda tudi potreboval. Tedaj se pojavi znano dejstvo, da sin več ve kot oče in da je hči bolj pametna kot mati. Če se temu pridruži še premajhno zanimanje staršev za otroka, je razkol v družini neizogiben, posebno pri fantih. Še slabše pa je, da so nekateri redki starši celo tako neodgovorni, da sami puščajo otroke k pohajkovanju.

Dom torej takega mladeniča ne vleče več, zato si skuša najti nadomestilo v družbi sebi enakih. Zberejo se razne družbe fantalinov, med katere se pomešajo pohajkaški vajenci in tudi starejši fantje, ter zapravljajo čas s kartanjem, popivanjem, brcanjem žoge in so pripravljeni na vsako neumnost, katera prinese kaj novega v njihovo potepuško življenje. V slabem vremenu jih najdete po mestnih barih, ko gledajo televizijo, ropočejo po raznih avtomatih in igrajo, ali pa po kinodvoranah, kjer gledajo gangsterske filme in sploh predstave, ki so mladini neprimerne.

Za to razmeroma brezskrbno življenje potrebujejo nekaj denarja. Skušajo ga dobiti doma od staršev, ali ga jim tovariško posodijo njihovi sovrstniki, ki že služijo. To navse-

ALEKSIJ PREGARC

Življenje, sonce in misel

*Spomin mladosti ostane samo
utrinek moje domišljije,
bežen utrip srca
brezskrbnih dni.
Blodne oči
zrejo v nebo,
ki je tako kot nekdanj.
Čudim se soncu,
da vedno vzbuja radost
v srcu človeka.
Sem nemara sam kriv,
da toplota njegova,
me več ne ogreje?
Vrvež 'krog mene.
Vse nekam hiti
v neznano smer
z neznansko naglico,
morda v skrbah, da bi kaj zamudilo.
Kaj je pravzaprav to,
kar človeka žene
s kiklopsko silo
v nedogledne daljave?
Nekdo me vpraša
— Greš z nami? —
— Ne, hitite, ljudje,
pustite,
da misli moje
niso okužene z vašimi sanjami.
Uverjeni ste,
da se vam sonce smeje.
Ozrite se vanj —
in videli boste,
da se le roga
in joka obenem,
ker h'teli ukrasti bi moč mu njegovo,
da zidali svet bi
boljši, svetlejši.
Motne in blodne
so moje oči,
starikave moje so misli,
prestare za vas,
a boljše od vaših.
Ostal sem le človek,
ki čuti dolžnost,
da bližnjega spomni,
da ni samo stroj,
marveč le bitje.
Sonce se mi to pot nasmehne.
Obstanem.
Tudi meni se roga?
Sonce močnejše posveti.
Ne. Prizna,
da sem resnico govoril.*

zadnje ni najhuje. Zgodi se namreč tudi — če denarja ni — da se lotijo kraje, bodisi doma pri starših in starejših bratih in sestrah, ali pa kjer se jim nudi za to priložnost.

Iz potrebe po denarju se rodijo tatinske tolpe, ki so zmožne še drugih gangsterskih zločinov. V našem mestu imamo precej takih primerov in je žalostno, da celo naraščajo. Državni pravdnik Grieb je ob otvoritvi letošnjega sodnega leta na tržaškem sodišču rekel, da so se v preteklem letu zelo povečali zločini, katere so zagrešili mladostniki. Vzrok tega je različen in nezaposlenost mladine gotovo ni zadnji.

REŠEVANJE PROBLEMA

Da se je problem zaposlitve naše pošolske mladine vsaj v glavnem rešil in da smo se izognili njenemu množičnemu pohajkovanju, je zasluga tistih ljudi, ki so še pravočasno spoznali nevarnost in priskočili na pomoč odločujočim činiteljem z nasveti. Ti so z zakonskimi ukrepi poskrbeli, da so dobili mladi fantje in dekleta, ki so končali nižje industrijske in trgovske šole, primerno delo kot vajenci in vajenke po raznih tržaških podjetjih in trgovinah. Pri poedin-skem delu pa so se izkazali nekateri šolniki, ki so z dobrim poznanjem tržaškega življenja in njegovih potreb marsikateremu mladeniču nakazali pot do dela in do pametnega vajeniškega učenja. Mladina jim je prav gotovo hvaležna, sami pa so s tem pokazali, da je njihovo mesto res v šoli.

Dobiti pred leti v Trstu vajencu delo, kjer naj bi se izučil v zaželenem poklicu, ni bilo lahko. Podjetniki in obrtniki so se vajencev branili in so jih vzeli v učenje le toliko, kolikor so jih sami potrebovali. Vzrok tega so bile visoke socialne dajatve, katere so morali mojstri plačevati za zdravniško zavarovanje in podobno, posledice iz tega pa nizko število vajencev, ki nikakor ni ustrezalo dejanskim potrebam.

Da bi pospešili zaposlitev mladine, so oblasti izdale posebne ukrepe, s katerimi so finančno podprle industrijska podjetja in jih tako nekako prisilile, da so raje jemali mlade ljudi za vajence. Odkar so v veljavi ti ukrepi, se je zaposlitev mladine občutno povečala. Tako je n. pr. statistični urad za delo leta 1954 zaznamoval v Trstu samo 5.915 vajencev, lansko leto pa že 10.846, kar je točno še enkrat več. Uspeh, kakor vidimo, nikakor ni malenkosten.

Problem zaposlitve mladine pa s tem še ni bil rešen. Obласти so zato odprle še posebne vajeniške tečaje, ki so namenjeni predvsem tistim mladeničem, ki na ta ali oni način niso mogli dobiti primerne zaposlitve pri raznih tržaških podjetjih. Tako je lansko leto posečalo take tečaje še 1187 mladincev in mladink. Tečaji so čez dan in imajo namen teoretično in praktično izpopolnjevati mladino.

Kot je na eni strani ta ukrep o posebnih vajeniških tečajih hvalevreden, pa prinaša tudi nevšečnosti. Vajenci, ki obiskujejo tečaje, prejemaajo namreč dnevno po 300 lir. To pa je kaj zapeljivo za mladeniče in tudi za starše, ki zaradi spekulativnih namenov raje težijo za tem, da bi njihovi otroci obiskovali plačane tečaje, kot pa da bi se zaposlili pri podjetjih in trgovinah, kjer je delo težje in prvo leto tudi slabše plačano.

TRŽAŠKO OBRTNISTVO

Kvaren pojav tega so začutili tržaški obrtniki, ki tožijo, da jim primanjkuje vajencev. Konec januarja so namreč

na svojem zborovanju v Trstu zahtevali, naj oblasti ukinejo te plačane tečaje, da bodo tako oni lažje prišli do vajencev za svoje stroke.

Ugotovitev, da se tržaška mladina izogiba obrtniških poklicev, je po svoje zanimiva, ker kaže, da danes težijo mladeniči, ki končajo industrijsko šolo, raje po poklicih v trgovini in industriji, kot pa po obrti. Pojav ni osamljen in ga lahko zasledimo tudi drugod po Evropi, kjer se je zanimanje za domače obrtništvo prav tako močno zmanjšalo. Razložimo ga pa s tem, da se hoče mladina zaposliti le v strokah, kjer je možnost za stalnejšo zaposlitev večja.

Druga ugotovitev, ki je prav tako važna, pa je, da je v Trstu vzrok nezaposlenosti mladine ne v pomanjkanju povpraševanja po vajencih, ampak v pomanjkanju izbire za razne stroke. Morda bi tukaj dodal, da so nekateri mladeniči preizbirčni. Ideal svojega dela vidijo le v trgovini za prodajalno mizo, ali kvečjemu še v specializirani mehanični delavnici. Nikakor pa jim ni po godu, da bi postali dobri mizarji, ali se izučili za zidarje, peke, mesarje in podobno. In vendar bo treba napotiti brezposelne mladeniče prav v te poklice, če hočemo, da bomo zmanjšali nezaposlenost mladine.

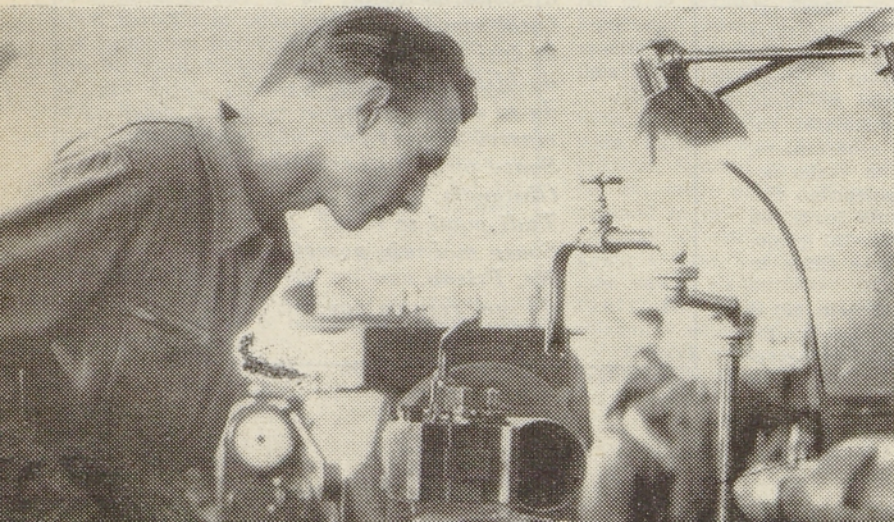
Reševanje vajeniškega problema je v Trstu razmeroma precej zapleteno. Večina prebivalstva se namreč že po svojem zgodovinskem razvoju nagiblje k trgovini in pomorstvu. Saj je Trst stoletja živel od prekomorske trgovine, iz katere je pravzaprav zrastel. Zato je večina mladine prejšnjih generacij — in bili so to predvsem sinovi tržaških italijanskih družin — iskala zaposlitve v pomorstvu ali v poklicih, ki so bili v zvezi s prekomorsko trgovino.

POLOŽAJ SLOVENSKEGA ŽIVLJA

Ostali del prebivalstva, ki je bil povečini slovanskega pokolenja, pa je zasedel obrtniška mesta. Zato ni naključje, da še danes dobiš v Trstu precejšnje število pekov, mizarjev, čevljarjev, ki so Slovenci ali pa vsaj potomci slovenske krvi.

Miselnost tržaškega mesta je še vedno podzavestno navezana na nekdanje življenje, čeprav se je med tem vloga Trsta bistveno spremenila. Od tod tudi lahko razlagamo, zakaj se del tržaške mladine izogiba obrtništva. Nasprotno pa nam življenje potrjuje že znani pojav, da se običajno Slovenci izkažejo kot dobri delavci ne samo v obrtništvu, ampak tudi v drugih poklicih. Zato danes ni redek primer, da tržaški mojstri iščejo vajence prav med mladino, ki je končala slovenske industrijske in trgovske šole. Po njihovih izjavah sklepamo, da so s temi učenci zadovoljni v vsakem oziru. Mnogi izučeni vajenci pa so prav zaradi poznanja obeh tukajšnjih jezikov dobili dobro stalno zaposlitev.

Ob koncu lahko rčemo, da vprašanje nezaposlenosti tržaške mladine ni tako pereče, kot bi morda kdo na prvi pogled menil. Treba je samo, da se starši pravočasno pouče o stvarni možnosti, kje bi lahko njihov sin ali hči dobila po končani šolski obveznosti primerno zaposlitev, pri tem pa seveda upoštevajo želje in sposobnosti vsakega posameznika. Če bodo starši to izpolnili, se jim ni treba bati, da bi njihova mladina pohajala po cestah in bila izpostavljena številnim slabim vplivom, ampak si bo s pametnim učenjem in pridnim delom po delavnicah, trgovinah in podjetjih ustvarjala trdne temelje za svojo prihodnost.

Delavec pri stružniku

IZLETI PO NAŠIH GORAH

RAFKO DOLHAR

BELOPEŠKA JEZERA IN MALA PONCA

Kateri Tržičan še ne pozna Belopeških jezer? Ob današnjem razvoju motorizacije so postala ta jezera tako znana in priljubljena izletna točka, da je o njih skoraj odveč govoriti.

Od glavne ceste, ki veže Trbiž z jugoslovansko mejo, se odcepi precej ozka in strma pot, ki pa je, žal, kljub temu prevozna tudi za avtomobile in je na njej ob praznikih kar precej prometa. Pravim »na žalost«, ker se morajo pešci, ki so seveda vse redkejši, vedno le izogibati vozilom in se le težko ubranijo oblakom prahu, ki ga tako obilno vzdigujejo nevljudni vozači. Tako pešec komaj opazi ob strani peneči se hudournik, ki se divje premetava v strugi ob cesti in s prijetnim šumenjem polni senčno ozračje. Danes je v skladu z vedno večjim prometom na tem odseku ceste urejen enosmerni promet, ker vozi na tej progi večkrat na dan reden linijski avtobus. Srečavanje avtov in avtobusov pa je na tako ozki cesti zelo težavno in deloma sploh nemogoče, zato je na obeh koncih ceste na posebnih tablah označen urnik prometa v obe smeri.

Mimo stare, a ne še opuščene žage pridemo po strmem klancu do zadnjih enoličnih Belopeških hiš, ki že od daleč spominjajo na tovarniška poslopja. In res spadajo te sivobelo popleskane stavbe k železarni Weissenfels, ki je včasih uživala precejšen sloves. O njej najdemo poročila že v Valvazorjevih popisih Kranjske dežele. Danes pa preživlja ta industrija občuteno krizo, ker so ji zaradi mednarodnih razmer onemogočili dostop na tradicionalna tržišča. Poleg tega je seveda ves obrat naravnost srednjeveško zastarel in so danes na svetovnem trgu poznane le verige za avtomobile, ki jih tu izdelujejo s skoraj rokodelskimi stroji.

Naenkrat zabučí pod cesto v precej ozek žleb vtesnjeni hudournik. Strnjena vodna masa drvi z veliko hitrostjo proti turbini, vodni padec z Belopeškega jezera namreč izkoriščajo tudi za pridobivanje električne energije, v Beli peči. Ob deročem hudourniku pot navzgor hitro ostaja za nami in čez dobre pol ure se skozi bukovno listje naenkrat zablešči jezerska gladina. V istem trenutku smo tudi rešeni tesnobe bukovne sence in bučanja hudournika. Tu zavladá tišina. Še veseli vzklíki glasnih izletnikov, ki veslajo po zelenomodri gladini, se zgubijo nekam v ozadje. Jezerska gladina spodnjega Belopeškega jezera sicer ni velika, velika je približno eno desetino dvadratnega kilometra. Globina je pa kar precejšnja, saj doseže na nekaterih mestih 23 metrov. Različna globina pa se čudovito odraža v smaragdnh niansah površine.

Krog in krog jezera se med bukvami vije lepa steza; sprehod po njej pa je kot nalašč zato, da damo duška svoji domišljiji, ko skušamo preperelint deblom potopljenih dreves, ki opletajo veje krog sivih skal, dati obliko in ime. Izkúšen psiholog pa bi s temi tako modernimi testi povrh še sklepal, kakšen je naš značaj in inteligenca.

Po kratki vzpetini in zopetnem spustu, ki ga pa lahko tudi skrajšamo po stezi skozi gozd, pridemo do gornjega jezera, ki leži malo više, 936 metrov nad morsko gladino. Drugo Mangrsko jezero, kot mu tudi pravijo, je skoraj še en-

krat večje od spodnjega, zato pa občutno plitvejšé; njegova globina ne presega petih metrov. Tudi razmeroma toplejše je gornje jezero, saj se njegova sivozelena voda ob vročih poletnih dnevih segreje celo na 16 stopinj. Jezero je seveda kot vsa podobna, morensko ledeniškega izvora in nam gre mráz po kosteh, če samo pomislimo na to. Vendar velja nekaterim obiskovalcem iz severnejših krajev ta temperatura kar za idealno za kopanje. Turisti pa, ki so vajeni toplega Jadranskega morja, se kljub velikemu začetnemu navdušenju navadno stresejo, če le z nogo stopijo v to prozorno vodo.

Toda danes rajši pustimo hrupne izletnike pri njihovih opravilih z veslanjem in ribarjenjem, ki je tu vsakomur dovoljeno in baje še dokaj uspešno. Rajši malo pristopimo k veličastnemu oltarju Ponc in ponosnemu boku Mangrta, ki se tako vabljivo zrcali v mirni jezerski gladini.

Vozna pot, ki jo danes uporabljajo predvsem za odvoz lesa v dolino, pa pride tudi turistu kar prav, saj se zarije med smrekami visoko pod Ponca, tako da si od konca te gorske ceste v dobre četré ure pri kočí Zacchi, 1300 m visoko. Tako poceni pridemo danes v višino! Že kmalu za restavracijo, pri jezeru pa krene druga pot na levo, ki nas tudi v slabi uri prijetne hoje po senčni stezi prav tako privede do kočé pod Poncami. Steza sama je kar dobro označena z markacijami in napisnimi tablamí, ki turista, vajenega samo skritih markacij, prej motijo kot navdušujejo. Od časa do časa se bukovne veje razporedijo v ličen naravni okvir, skozi katerega se nam nudi lep pogled na severno ostenje velikega Mangrta in na njegovo ljubko sosedo Vevnico. Ko prihajamo vse više, se nam tudi pogled razširja na vso skalno verigo, ko jo morda ravno boža jutranje sonce, in se nam zdi tu kar z roko dosegljiva. Po dobri uri hoje pridemo nad drevesno mejo. Za seboj pustimo košate bukke in vitke smreke, pred nami pa se temno ruševje med skalami razrašča kvišku po vznožju Ponc, dokler ne zavladá sama skalna sivina v vsej svoji veličini.

Še nekaj korakov na levo, pa smo pri lični, oskrbovani kočí Zacchi, ki leži takorekoč v naročju Ponc in je zelo primerna izhodna točka za izlete v njih skalno kraljestvo. Nad vrhovi temnozelenih smrek je skalno obzorje nepretrgano. Od leve proti desni se nam kot na spominski sliki postrojéni kažejo Visoka Ponca, kateri sledijo še Srednja in Zadnja, strmi nos Strmega Struga, s trajnim snegom ovenčana Vevnica ter široki hrbet in ponosna glava Velikega Mangrta. Čeprav so to povprečnemu turistu povečini nedostopne stene, se vendar vsaj z užítkom zagleda v labirint njih previsnih sten, políc in kaminov. Tako so jih občudovali ljudje, ki so v njih iskali problemov in jih potem z jekleno voljo in seveda tudi dokajšno telesno spretnostjo rešili.

Ko smo se jih tudi mi dodobra nagledali, se odpravimo zopet na stezo, ki nas bo povedla še za skok više, na Malo Ponco. Od kočé Zacchi je vrh najlaže dosegljiv. Po višini in skalni strukturi sicer najskromnejši v tem veličastnem občestvu, nas pa z lepim razgledom dobro poplača za trud. Ob robu gozda se steza takoj za kočó začne vijugati med macesni, ki tu nekoliko više označujejo gornjo drevesno me-

jo. Res postanejo tla kmalu prodnata in ko smo pustili za seboj še malo lovsko kočo, stisnjeno ob vznožju Velike Ponce, smo že v žlebu, ki nas bo privedel do grebena in vrha Male Ponce. Tu lahko opazujemo čudne oblike preperelih in od strel okrnjenih macesnov, katerim pravijo tudi vetrovniki. Saj s svojimi strelovodom podobnimi vrhovi pozimi in poleti kljubujejo vremenskim neprilikam tudi v tej višini. Se više pa morajo ponosna drevesa prepustiti zeleno barvo pritlikavemu ruševju, ki iglavce dviguje še visoko proti vetrovnim grebenom. Onkraj prozornega studenca se žleb vedno bolj zožuje in tudi strmina ustrezno narašča. Sonce se odbija od skal in kar dobro pripeka. Kjer je steza krušljiva in slabo označena, nam krepke veje ruševja kar dobro pomagajo iz zadrege in tako se nam je v malo več kot enourni hoji od kočice Zacchi pogled razširil še na sever preko gornje Savske doline in Karavank na Južno Koroško. Strmo pod seboj imamo gornjo Savsko dolino. Vasi Rateče in Podkoren sta priplepljeni na belo cesto, ki se med obdelanimi njivami zgublja tja proti Kranjski gori. Tam sredi travnika, kjer se bela cesta prelije v siv asfaltni trak, pa je državna meja med Italijo in Jugoslavijo. Tu gori meje še opaziti ni, siva skala tu in tam, ki se rije kvišku pod enako modro nebo. Proti zahodu se dolina odpira v Trbiško kotlino.

Proti jugu pa nam je pogled že domač. Pod nami se kot v otroških jaslicah zrcalita Mangrtski jezeri. Preko Ponc in Vevnice podaja roko očaj Mangrt. Visoko pod nebo je tu vzkipek skalni val v svojem prvotnem zanosu. Toda čeprav tudi tod potekata državna meja, ljubezen do gora tu prej zbližuje kot pa razmejuje.

Za spust v dolino si izberemo kar prodnati žleb in v nekaj minutah bomo zopet pri koči Zacchi, ki je sedaj gotovo že v senci. Tu je najbolje, če si iz čevljev naprej stremo na produ nabrano kamenje, da bo nadaljnja pot k jezeru prijetnejša. Kdor si pa za spremembo želi nove poti do jezera, ta jo lahko mahne takoj pod kočico Zacchi na levo. Steza s v lepem loku pod Poncami in Mangrtom spušča proti Stari planini. Morda vas bo spotoma zamikalo, da bi jo udarili še kar na greben Ponc, ki se kopajo v večernem soncu. Toda sonce se potaplja za Kanalsko dolino in sence že lezejo iz doline. Če pa se vam ne vrti v glavi, vas morda na ta skalni bok povedem kdaj kasneje. Ob snovanju načrtov pot hitro ostaja za nami, in kmalu smo zopet v gozdu. Od tu se že razločno sliši razposajeni hrup nedeljskih izletnikov. Še pogled na vrhove, ki dobivajo vsebolj rdečkasto barvo, in v nekaj minutah hoje po mehki planinski travi boste zopet sredi modernega turističnega vrveža.

Branko Bohinc:

Ljubezni

Ko se molče sprehajam med spomini,
iz dalje mi prihaja jasen mir.
Brez diha noč sameva v mesečini.

Kako drdra življenje v hrupen dir,
peha človeka v vedno nove upe,
omamlja s pesmijo ga zvonkih lir,
nalijs svetlo peno s svoje kupe,
mu vanjo kane sladostrasten strup.
da v žilah žgo prevare ga gorjupe.
Izmučeno srce mu tre obup,
ko v polju gleda le snetjavi klas.

Ljubezen čarodejka, ti moj up,
odkrij vendar, pokaži svoj obraz!
Pred nami se leskeče le koprena
in tu in tam pustiš kak zlati las.
A tebe žejna duša je iskrena,
ne sence, ki za tabo hodi.

Ti veš: posoda naša je prstena,
zato še tvoje vino v njej se zblodi.
Ker ti ne smemo gledati v oči,
roke namakamo v zemlje posodi,
da vsaj odsev pogleda ujeli bi.

Ne maram za cvetove, ki bledijo,
paberkovati nočem iveri,
po tebi hrepenenja mi medlijo,
po tebi čisti, močni kakor smrt.
Da moj sijaj bo v tvoj sijaj uvezen,
popelji skoraj v svoj božanski vrt
me sama, ti, moj davni sen, Ljubezen.

Bruna Pertot:

Pridi z mano

Pojdi z mano, lastavica,
tja nad gmajno k sivi mlaki;
veš, tu v prsih
trudnih kril
vztrepetava drobna ptica,
pa ne more kakor ti vzleteti ...
Pojdi z mano,
pojdi z mano
tja med resje k sivi mlaki ...

Tiha me vabiš

Tiha me vabiš,
sinji moj val;
saj sama sem,
prosta
in ti si ves prost,
vsrkaj me vase,
ponesi me s sabo
do srečnih obal!

Ka odhajaš

Ko zvečer odhajaš, sonce,
rada bi s teboj umrla;
v pozabljenju oči zaprla;
dokler z jutrom
spet pobožalo bi morsko dlan.
Ko poslavljaš se
brez mene
v koprenah daljnega neba,
dahneš v dušo mrzle sence
in me puščaš samo, samo
z žalostjo v dnu srca.

DRUŽBA SV. CIRILA IN METODA

II.

TEMELJI SLOVENSKEGA ŠOLSTVA V TRSTU

Mestna občina je vzdrževala v okolici deset ljudskih šol s slovenskim učnim jezikom, stalno pa se je upirala odpreti slovenske šole v mestu samem. Slovenski starši v Trstu so vložili prvo prošnjo 22. decembra 1884 s 1429 podpisi. A politične okoliščine v Trstu ter protislovenska usmerjenost avstrijske vlade so zahtevam Slovencev nasprotovali. Tako so bili slovenski starši prisiljeni pošiljati svoje otroke v italijanske ali nemške šole.

Novoustanovljena družba sv. Cirila in Metoda pa se je takoj zavedala velikega pomena Trsta in nemogočega stanja slovenskega prebivalstva. Kar nista napravila mestna občina in avstrijska vlada, ki sta bili dolžni, je uresničila družba, oblast je le potrdila to veliko in požrtvovalno prizadevanje. Brez truda in zanimanja Družbe ne bi najbrž tržaški Slovenci imeli svojih šol.

Dne 27. junija 1888 je sklenilo vodstvo Družbe pričeti z novim šolskim letom s tem, da odpre prvi razred osnovne šole v Trstu.

LETO 1888 — ZGODOVINSKO LETO ZA SLOVENSKE ŠOLE V TRSTU

Z odlokom vis. c. kr. tržaškega namestništva dne 4. oktobra 1888 št. 15880, je dobila Družba sv. Cirila in Metoda rešeno svojo prošnjo, da sme odpreti prvi razred osnovne šole s slovenskim učnim jezikom. Prvi učitelj je bil Ivan Nekerman, ki je začel s šolskim poukom dne 15. oktobra. Ta dan pomeni rojstni dan prve slovenske šole v Trstu. Prvi katehet je bil g. Bernard Sever, kaplan pri Sv. Jakobu. Za prvi razred se je prijavilo skupno 74 otrok: 41 dečkov in 33 deklic. Vsako leto se je pridružil naslednji razred, tako da je postala leta 1893 tržaška družbena šola že petrazrednica. Pravico javnosti je dobila šola 22. aprila 1893 z odlokom št. 7790. To je bila edina slovenska petrazrednica na Primorskem.

SOLSKE SESTRE V TRSTU KOT UCITELJICE

Dečke je poučevalo svetno učiteljstvo, deklice pa slovenske šolske sestre, poklicane iz Maribora, katere so prevzele učenje 30. septembra 1895. V jeseni istega leta se je tako družbena tržaška šola razdelila v deško petrazrednico in dekliško dvorazrednico. Dekliška šola pa je postala petrazrednica v jeseni leta 1902. Šola je lepo napredovala, število otrok je vedno bolj naraščalo, zato so se začele vzporednice.

Okrog leta 1910 je vzdrževala Družba sv. Cirila in Metoda v Trstu tri narodne šole:

1. petrazredno deško šolo s štirimi vzporednicami pri Sv. Jakobu;
2. šestrazredno dekliško šolo z dvema vzporednicama tudi pri Sv. Jakobu;
3. trirazredno dekliško šolo v ulici Aquedotto št. 22, ki je pozneje postala šestrazrednica.

V šoli so poučevali poleg drugih predmetov nemški jezik, petje, deklice pa so imele še ročna dela.

NOVO ŠOLSKO POSLOPJE

Do sedaj je bila družbena šola kot je bilo že omenjeno, v najetem prostoru, a ta je bil neprimeren, nezadosten in tudi predrag.

Dne 18. februarja 1892 je prosilo vodstvo tržaške moške podružnice glavno družbino vodstvo Ljubljane, naj bi se lotilo zidanja novega šolskega poslopja. Prošnja ni bila odobrena. Kasneje, in sicer leta 1895 pa so kupili hišo v ul. Giuliani št. 26 (ali 28).

Končna stavba družbine šole v Trstu pa je zgovoren dokaz velike požrtvovalnosti naših prednikov, stala je pol milijona kron. Temeljni kamen so postavili 13. novembra 1911, a že po enajstih mesecih so začeli tu poučevati. Slovesna otvoritev je bila dne 12. oktobra 1912. Prisoten je bil tedanji

prvostojnik družbe Andrej Senekovič. Družba je tedaj razširila svoje šole od 21 na 39 razredov.

DRUŽBENI KATEHETI

Njih število je precejšnje. Bili so po večini šentjakobski kaplani. Edini priznani državni družbeni katehet je bil še živeči g. Matija Skabar. Drugi kateheti, ki še živijo, so bili g. Ivan Omerza, g. Josip Križman in g. Alojz Salvadori.

CRNI OBLAKI

Posledice vojne so se kmalu pokazale tudi pri delovanju Družbe. Vojna je prinesla že znane spremembe in kot vedno je vojaštvo uporabljalo šolska poslopja. Leta 1919, ob priliki vsakoletne velike skupščine, je med drugim takole poročal tajnik: **Po polomu avstrijske armade je naše šolstvo v Trstu doživelo katastrofo. Laške čete so zasedle šolsko poslopje pri Sv. Jakobu in laška vlada je prepovedala poučevati našemu učiteljstvu.** Začenja se tako tragična kalvarija naših šol in sploh našega slovenskega življenja.

Del šole so odprli leta 1920. A Družba sv. Cirila in Metoda ni smela več delovati v Trstu, ker so jo imele nove oblasti za inozemsko. S šolskim letom 1919-20 so morali vpeljati italijanščino.

GENTILJEVA REFORMA — 1. OKTOBRA 1923

Slovenska šola je zelo dobro napredovala do Gentiljevega odloka, toda s 1. oktobrom 1923 je dobila nov udarec. S tem dnem je bil vpeljan v prvi razred italijanski učni jezik. Slovenščini so bile določene le tri ure na teden. Zakon je obenem določal, naj se postopoma vsako leto vpelje italijanski učni jezik v naslednjem razredu, tako da čez pet let — **ne bo več slovenske šole v Julijski Krajini.**

Leta 1928 je Gentiljeva šolska reforma dokončala svoje delo; 490 naših šol je bilo potujčenih. Ukinjeno je bilo tako v Italiji 7 srednjih in 532 osnovnih šol. Učiteljstvo je bilo upokojeno, »nevarni« so bili prestavljeni v Italijo, na njih mesta pa so prišli novi. Leta 1931 pa je bil dokončno odpravljen verouk v slovenščini. Slovenski duhovniki so se temu uprli, sklicujoč se na cerkvene predpise, ki so v rabi že veliko stoletij. Toda zato so bili odstranjeni iz šol.

DR. JOSIP ABRAM

Ne bi mogli zaključiti tega kratkega pregleda dela Družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu, ne da bi omenili njenega glavnega dobrotnika in voditelja dr. Josipa Abrama. Koliko je pokojnik napravil za Družbo, ne bo mogel nihče zabeležiti, ker je bilo njegovo načelo: »Naj ne ve levica, kar dela desnica.« Ne bi dobili niti primernih besed, če bi hoteli napisati vse, kar je s svojo požrtvovalnostjo delal in trpel v korist primorskih Slovencev.

Hočemo le omeniti njegovo veliko prizadevanje na šolskem polju, na kratko seveda: bil je med prvimi, ki se je boril za naše šolske pravice, soustanovitelj Družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu, dolgo let član Osrednjega vodstva, nad 50 let predsednik Tržaške podružnice. Bil je menda edini v Trstu, ki je žrtvoval nad 60 let za to ustanovo. Po njegovi zaslugi je dobila družbena šola ono mogočno stavbo, ki jo še sedaj vidimo: zidali so jo pod njegovim vodstvom in tudi z njegovim velikim moralnim in finančnim prispevkom. Primorskim Slovincem bo ostal v trajnem in hvaležnem spominu, Bog pa mu bo plačnik, ker mu niso bili ljudje.

Dr. Josip Abram se je rodil v Trstu 17. februarja 1865, umrl tudi v Trstu 7. junija 1952.

Dušan Jakomin

KRST

Raduje se v veselju oče pravičnega, veseli naj se tvoj oče in tvoja mati, in raduje naj se ona, ki te je rodila (Preg 23, 24-25). — Novorojenec je prinesel s seboj delež Adamovega padca. Pri zakramentu svetega krsta pa se prerodi v novega človeka in postane po besedah svetega Pavla »drugi Kristus«. Tega prerodenja ni mogoče izbrisati, kaj šele »preklicati«. Z imenom, ki ga je pri sv. krstu prejel, se je novi zemljan uvrstil v »nebeški rod«. Sveti krst je za vsako krščansko družino in sosesko velik dogodek. Staro mnenje je, da prošnje za botrstvo pri krstu ne smeš odkloniti. Kako pomemben je obred svetega krsta! Trikrat zaroti Cerkev zvičajnega »kneza tega sveta«, dvakrat položi duhovnik roko na krščenca, da ga pri- drži v božji lásti. Pokriža ga, da ga po- stavi v Kristusovo milost. »Sol resnice« naj mu odpre znanje in na klic »Effeta« naj bo ves pripravljen, sprejeti božjo luč. Ko se nato s krstno vodo potopi v Kristusa, mu mazili duhovnik teme s krizmo. Zdaj je iz pogana postal kristjan, zato dobi be- lo obleko tistih, ki so povabljeni h kralje- vi ženitnini, in v roke gorečo svečo, ki naj ga vsekdar razsvetljuje, da bo pripravljen za svojo sveto službo. Ganljiv je trenutek, ko polože materi ob vrnitvi od krsta kr- ščeno dete spet v naročje! Dom naj po svojih močeh pripomore, da se bo tisto, kar hoče Cerkev krščencu vtisniti v zavest, v njem utrdilo. S svojo krstno svečo naj gre otrok k prvemu svetemu obhajilu, spremlja naj ga do zadnje ure, ko mu bodo njeni plameni v tolažbo in v zaupanje. Medtem ko dobi vsak otrok svojo krstno svečo, je krstna oblekica družinska last in se lahko deduje iz rodu v rod. Ponekod da- rujejo botri tudi krstno rutico. Z njo obri- še duhovnik krstno vodo in krizmo, z isto rutico drži nato prvoobhajenec svojo krst- no svečo ob prvem obhajilu. Ob krstu dobi novorojenec svoje ime — Bog ga je pokli- cal in mu dal sveti, neizbrisni pečat božje- ga otroštva. Izbiro imena skoraj v vsaki družini že dolgo prej pretresajo. Žal, dosti- krat pozabljajo, da bi naj bil patron otro- ku vzornik na poti do zveličanja.

FILM V LETU 1958

Kinematografija zavzema danes vse večjo važnost, saj je najbolj poceni zabava. Za knji- ge je zlasti med mladino bolj malo zanimar- nja. Film pa nam lahko v dveh urah pri- kaže vsebino celega romana. Če je film do-

POMENKI POD

Ljubezen in lepota

Vse premalo opozarjamo na to, da je treba že zgodaj imeti odprte oči, da mladina ne sme biti »slepa«, ker že pogovor pravi, da je »ljube- zen slepa«.

Zato morata fant in dekle imeti oči odprte za stvari, ki imajo pomen in veljavo tudi izven ljubezni in lepote.

LEPOTA NI VSE

Ze pojem lepote sam je zelo dvomljiv in dvoumen. Vsak fant gleda za lepim dekletom; če se le da, za najlepšim. Prav tako se tudi oči de- klet ozirajo za lepimi fanti. Pa nam ni treba brskati po knjigah, kjer se učeni ljudje vseh časov ne morejo zediniti o tem, v čem je pravzaprav lepota žene in moža. Dovolj je, da gremo v družbo, kjer nešteto- krat nale- timo na take pogovore. In zaključek: kolikor glav, toliko mnenj. »Da je ta zate lepa? Kaj si ob glavo?« »Zame je; zame je bolj privlačna ko dru- ge!« In že smo pri pojmu: privlačnost. Tisto je lepo, kar je privlačno.

V Slovenskih goricah izraza »lepa ženska« skoraj ne poznajo. Tam pravijo »jaka deklica«, »jaka žena«. »Jak« pa pomeni obenem tudi »močan«, »jakost« »moč«. Ljudstvo torej istoveti lepoto z močjo.

Ko je Ilija Gotovac ženin svojega sina, ga je vprašal: »Kakšno bi si rad izbral?« Sin mu je odgovoril: »Najlepšo.« Ilija: »S tem nisi še nič povedal: enemu je lepo to, kar je drugemu grdo.« Sin: »Kaj je po tvo- jem lepo?« Gotovac: »Kar je takšno, kakršno biti mora, zdravo.« Sin: »Torej si tudi ti lep, ker si zdrav, čeprav si že star in nič obrit.« Oče: »Da, lepota je zdravje! Kaj ti pomaga lepa deklica, če pa ne more biti mati tvojim otrokom.«

Tako smo dobili vse tri pojme ženske lepote: privlačnost, moč in zdravje.

Vsak teh pojmov vsebuje nekaj, a nobeden ne izraža tega, kar je pravzaprav lepota; vsak jo išče drugje izven pravega lepotnega področja. To nam dá misliti. Takoj spoznamo, da morata fant in dekle, ko se že- nita, ne zamižati, marveč z odprtimi očmi iti v življenje.

Gotovo je, da je vsakdo lep samo toliko, kolikor je privlačen. Prav tako pa je tudi res, da je isti človek enemu privlačen, drugemu pa zopr- n, odbijajoč.

»Kaj je le videl na nji?« se je skoraj ves svet spraševal in govoril o gospe »Simsonovici«, ločeni ženi, zaradi katere je angleški kralj Edvard pustil angleško kraljevsko krono in kraljestvo. Zaradi bogastva je ni vzal, ker ga ni potreboval, lepa pa menda tudi ni bila. Imela pa je baje »vredne duševne lastnosti, ki so ga zamikale, da je pustil kraljestvo dru- gim, sam pa odšel v zasebno življenje. Časnikarji, ki hočejo vse vedeti, so pravili, da je gospa Simsonova izredno simpatična v svoji naravni razumnosti ter v srčni dobroti in milini.

Imamo nov pojem za lepoto, ki ni odvisen od telesnih ubranosti, temveč od človekove notranjosti, od lepega značaja, vzgojenosti, srčne omike itd. Zato koga vzljubimo in nam postane privlačen šele čez dalj časa, ko bolje spoznamo njegov značaj in lepe lastnosti njegove osebnosti.

To pa ni vedno združeno z lepoto in skladnostjo telesnih oblik, zato jih v »telo zagledana ljubezen« le malokdaj vidi ali ceni. Tako se je mlad fant izrazil o poštenem, razumnem in srčno dobrem dekletu, ki je bila sicer lepe postave in lepega nastopa, a zanj, ki si je domišljjal, da je »lepotec«, še premalo lepa: »Ko bi bila tako lepa, kakor je dobra, bi jo takoj vzal.«

Toda nedolgo potem ga je omrežila starejša vdova, prav nič čedne zunanosti, tako da smo se vsi začudeno spogledali, ko nam jo je pred- stavil za svojo ženo.

Zanimivo je prisluhniti mladim ljudem, ko govorijo o svojih izvoljen- kah ali izvoljenicah. Vse se vrti le okoli dveh, treh pojmov: lepa, mlada, bogata. Poštena, resnoba, delavna, zdrava, dobra gospodinja, blaga itd., vse to je v ozadju, po tem se ne vprašuje, ni važno. In vendar je to za srečno skupno življenje vsaj tako potrebno kakor lepota obraza in prikup- nost postave.

OKUS SE SPREMINJA

Kar je bilo v zaljubljenosti lepo, čudovito in nepogrešljivo, se pozne- je v zakonu rado pokaže kot manj važno in nepotrebno za srečno skupnost.

»Ah, kaj! V tisti dve pesti lica, lepega in mladega, sem se tako zgle- dala, da sem bila čisto omamljena; nič nisem videla, nič slišala. Pa zdaj? Tako prevzetan je in surov, da nimam pri njem lepe ure.«

Ali: »Ko bi vedeli, kako se kesam, da sem ga vzela! Kako sem mo- gla biti tako slepa. Lepa nova hiša me je potegnila. Šele dva meseca sva poročena, pa se mi zdi že cela večnost.«

OMAČIM KROVOM

Ali: »Zaradi lepih oči in ljubke postave sem jo hotel imeti; nisem pa vedel, da je taka. Nikoli ji ni dovolj denarja in, če ga še toliko ima, ji nič ne zaleže; vse zapravi. Gospodinjiti ne zna. Pri nas je vse zanemareno, nezašito, otroci nemarni, žena umazana, da se mi gabi. Sram me je koga pripeljati v hišo. Razen tega ima pa še jezik tako oster, da mi res ni mogoče z njo v miru živeti. Ko bi ne imel otrok, bi se ločil! Saj so mi mati pravili in branili, a sem bil gluha. Na ženski lepoti ni vse, mora biti še kaj drugega!«

Okus se torej spreminja. Ljubezen in zaljubljenost rišeta obraze po svoje. Staremu pregovoru »Vsak svetnik ima svojega slikarja« bi morali dodati še drugega: »Vsaka starost ima svojega slikarja.« Ko je še človek mlad, vidi obraze in postave okrog sebe v drugačni luči, kot jih bo gledal deset ali dvajset let pozneje. Vzori ali ideali se spreminjajo tudi glede na lepoto in osebno privlačnost. Kar se je fantu zdelo lepo, privlačno, mu je morda pozneje kot možu že zoprno. Podobno velja o dekletu in ženi. A ne samo to; pomisliti moramo, da z leti telesna lepota premine; morebitne bolezni pustijo svoje sledove, otroci ženi spremenijo telo; moža upogne delo in skrb za vsakdanji kruh; starost stori svoje. Kako negotova bi bila sreča v zakonu, če naj bi bila vezana le na take stvari! In vendar mora biti sreča v zakonu trajna.

Če bi bili ljubezen in zvestoba vezani le na lepoto, bi bili v mnogih primerih le kratkotrajni. Toda telesno lepoto žene bo mož kar pogrešil, če je prinesla v zakon notranjo lepoto in bogastvo; če je zvesta, ljubča, vedra, potrpežljiva, ne pa prepirljiva ali jezična; če je skrbna in dobra gospodinja, iznajdljiva, če zna družino s tem in onim razveseliti in narediti srečen in lep dom. V takem primeru bo mož povsem srečen, pa čeprav je žena, recimo, malo manj lepa.

Prav tako bo žena ob dobrem, plemenitem in uvidevnem možu, če je razen tega še skrben in zvest, prav srečna in si kake zunanje lepote na njem niti želela ne bo.

S tem seveda ni rečeno, naj fant in dekle ne gledata na telesno lepoto; vsakdo ima kaj lepega rad; hoteli smo samo poudariti, da je za trajno srečo v družini odločilnejša notranja lepota dobrega in plemenitega srca, ki nam napravi človeka trajno privlačnega in prijetnega, kljub okusu, ki se spreminja.

Dr. A. Trstenjak

Živci

Živčnost, živčna slabost, nevrastenija... te besede in tožbe so na dnevnem redu tisočev ljudi. Zdravnik dr. Milan Starc nam na vprašanje o živčnosti takole odgovarja:

Nevrasteniki imajo navadno celo vrsto motenj na račun telesnih organov, imajo pa tudi motnje, ki zadevajo duševno življenje. Občutek, da jim odrevenijo posamezni deli telesa, da ne čutijo posameznih udov, da jim nekaj prekriva čelo, je treba pripisati prekomerni živčni občutljivosti. Opažamo jo pri nevrastenikih, ki s strahom spremljajo vse funkcije svojega organizma. Pri nevrastenikih opažamo, da se živčni sistem naglo izčrpa, zato se pogosto pritožujejo zaradi utrujenosti, ki nastopi celo po najmanjšem delu. Živčna izčrpanost pride od izraza tudi pri duševnem delu. Nevrasteniki imajo nadalje najrazličnejše občutke na glavi. Kot da nekaj prekriva čelo, boli v sencih, četudi ni to pravi glavobol. Poleg raznih motenj na račun živčnega sistema je značilno tudi to, da se nevrastenik pritožuje zaradi duševnih motenj. Pravi, da se ne more koncentrirati, pravi, da mu peša spomin, da ne more zbrati svojih misli. Dejansko pa opažamo, da se njihov spomin ne zmanjša, da imajo normalno inteligenco, čeprav drži, da so zaradi živčne napetosti razmišljeni. Za nevrastenike je dalje značilno, da skoraj vedno pretiravajo svoje občutke, da so pesimisti, kljub temu, da njihovo zdravstveno stanje nikakor ni obupno. Pogosto govore, da se njihovo življenje nagiblje h kraju.

Težko je reči, kdaj kdo postane nevrasteničen. Prav tako ni mogoče reči, zakaj je kdo nevrasteničen. Verjetno je bil dotični živčno vedno zelo občutljiv, vendar zdravstveno stanje teh bolnikov vsekakor ne upravičuje njihove bojzani pred bodočnostjo. Tudi težave, o katerih tožijo, so ozdravljive. Zato je popolnoma neupravičen njihov strah. S primernim zdravljenjem in z dobro voljo, se bodo rešili tudi številnih težav in motenj, ki jih navdajajo s strahom. Naj vedo, da imamo danes mnogo sredstev, s katerimi uspešno zdravimo nevrastenijo. Od zdravil pa potrebujejo predvsem okrepčevalna in pomirjevalna sredstva.

Nagrajenec z »Oskarjem« — David Niven

ber, prikaže tudi kaj več od vsebine, drugače pa se omeji le na to.

Film je dostopen vsakomur, izobražencu kakor preprostem človeku, odraslim in mladim. Prav zato, ker prodre do vseh slojev, je njegov vpliv zelo velik. Naj le govore o krizi kinematografije, o televizijski konkurenci; dejstvo je, da ima film še vedno veliko moč, da še vedno pritegne ogromne množice gledalcev. Njegov vpliv je nedvomno mnogo večji kakor vpliv, ki ga ima knjiga. Filmsko platno ima to prednost, da prikazuje, knjiga pa nam samo opisuje dogodek. Dober film lahko vzgaja in uči, medtem ko slab film negativno vpliva na gledalca.

Zaradi velike vloge kinematografije je bila ustanovljena posebna komisija, **Kinematografski katoliški center** (C.C.C.), ki daje svojo moralno sodbo za vsak film. Presojanje moralne vrednosti filma ni torej neka iniciativa zasebnikov, temveč je ta naloga poverjena odgovorni cerkveni oblasti. Sam papež Pij XII. je v svoji encikliki »Vigilanti curae« poudarjal veliko važnost moralne sodbe, da se gledalcem razloži, zakaj je nek film primeren, drugi pa ne. Mnogokrat se nam zdi taka sodba prestroga in se sprašujemo, zakaj je film prepovedan ali nepriporočljiv. Prizori so v redu, dialogi prav tako, kaj je torej takega, kar lahko negativno vpliva na nas? Vsak film, ali skoraj vsak, je nositelj neke ideje, prikazuje nek problem. Ali ni morda rešitev tega problema v filmu negativna? Ali ne brani morda film nekega stališča, ki ga ne moremo odobravati?

V letu 1958 je komisija C.C.C. ocenila 536 filmov. Število tistih, ki so prav primerni za vse, je precej padlo, prav tako tudi tistih, ki so primerni le za odrasle. Zelo pa se je dvignilo število neprimernih in sploh prepovedanih filmov. V letu 1958 je bilo namreč 28% takih filmov, medtem ko jih je bilo v letu 1957 18,25%, v letu 1956 pa 13,63%.

Največje število prepovedanih filmov je italijanskih (54), sledijo ameriški (48), francoski (28). V odstotku je na prvem mestu Francija: od 46 je bilo 28 prepovedanih; sledi Italija: od 150 54; nato Združene države: od 253 48.

Te številke so jasn dokaz moralnega propada svetovne kinematografije. Kam hočejo filmski producenti priti s takimi filmi, ki nimajo z umetnostjo nobene zveze, ne vemo. Ali je to znak, da so izčrpali že vsako snov, iz katere bi se lahko naredil dober film? Zdi se, da je prišla v modo erotična nezmernost v filmu. Nekateri prizori so taki, da ne presegajo samo meje moralno dovoljenega, temveč prezrejo tudi vsako mero okusa in dostojnosti.

Miranda Zafred

KNJIGI O NAŠI KULTURI

Lani sta izšli v nemščini dve knjigi, ki sta seznanili tuje narode s slovensko literaturo in jezikom. Prvo je napisal dr. Anton Slodnjak pod naslovom »Geschichte der slovenischen Literatur« in je izšla v Berlinu. Knjiga je zelo obširna in prikazuje poleg literarnih razmer tudi kulturne in politične. Brez dvoma je napisana na dostojni znanstveni višini, ker je Slodnjak podobno slovstveno zgodovino napisal že pred vojno v slovenščini in se odlikuje po tem, da je večji poudarek na estetski vrednosti del kakor pa na biografskih podatkih. Ljubljanska kritika s knjigo ni zadovoljna, češ, da ni napisana v socialističnem duhu. Uspeh negativnih ocen je bil ta, da so Slodnjaka upokojili kot vseučiliškega profesorja.

Drugo knjigo je napisal Gunnar Olaf Svane, danski slavist, in je izšla pod naslovom »Grammatik der slovenischen Schriftsprache«. Knjiga je izšla v Kopenhagenu. Posebnost te knjige je v tem, da je zelo dobra, celo tako dobra, da nimamo nobene slovenske slovnice danes v slovenskem jeziku, ki bi jo mogli primerjati Svanejevi. Vse slovenske besede so namreč v slovnici poudarjene, a ne samo po mestu in vokalni kvaliteti, ampak tudi po rastoči in padajoči intonaciji. To je tako težko vprašanje, da ga nimamo v nobeni slovenski slovnici rešenega. Otežkočeno je tudi zaradi tega, ker mnoga slovenska narečja ne razlikujejo rastočega in padajočega poudarjanja. Ko je pokojni slovnikar dr. Anton Breznik leta 1917 vpeljal v svojo to poudarjanje, njegova slovnica največ zaradi poudarkov ni bila odobrena za šolsko rabo. Svane je pobral poudarke iz slovarjev in starejših slovnici, zato so v glavnem pravilni, zahtevali pa so ogromno časa in znanja.

Druga posebnost Svanijeve slovnice je nova razdelitev glagolov po vrstah. V sedanjih slovnicih so razdeljeni glagoli po nedoločniški priponi v šest vrst, Svane pa jih je razdelil po sedanjiskem obrazilu v pet. Sploh je posvetil avtor glagolu največ skrbi in prostora.

Slovnica dela čast avtorju, istočasno pa je opomin slovenskim slovniciarjem, koliko dela jih še čaka.

KNJIGA V SLOVENIJI

V zadnjem času so se knjige v Sloveniji tako podražile, da so postale skoraj nedostopne za navadne ljudi. Zadnji roman Borisa Pahorja in Mire Miheličeve staneta vsak več kot 1.500 dinarjev. To je cena, ki jo more malokdo žrtvovati za lepo knjigo. Ker pa ljudje kljub temu radi berejo, so začele založbe ustanavljati množične knjižne zbirke, ki izhajajo v rednih časovnih presledkih, so razmeroma tanke in poceni.

LJUDSKA KNJIGA

Prva je ustanovila tako zbirko Prešernova družba v Ljubljani. Naslov njene žepne izdaje je »Ljudska knjiga«. Lani so izšli štiri zvezki, vsak na približno 150 straneh. Vse

Obšli so vsa poslopja in deček se je radovedno in veselo dotikal bleščečih sten, nizkih, strmih streh, pokritih s škrljami, božal pse, ki so mahaje z repom pritekli in se vzpenjali po Gorazdu in Magoni, ter hotel, da ga oče za hip posadi na hrbet obeh majnih žrebet, ki sta radovedno pridrveli z bližnjega pašnika in jih ovohovali. Bil je precej razvajan otrok in Magona se je čutila na tistem kriva tega.

Molče je hodila z njima. Ko pa je stegnil Borut ročice proti njej in hotel k njej, ji ga je Gorazd takoj prepustil. Ko so si tako ogledali hleve, kšašče in kočje hlapcev, so se napotili po stezi, ki je vodila precej strmo navkreber proti gozdu. Na gozdnem robu je Gorazd obstal in molče pokazal z roko. Magona se je ozrla in se začudil veličastnemu razgledu na gozdove pod seboj, na široko dolino, po kateri se je vila srebrna rečica, in na mogočna pobočja gora na oni strani, ter na daljine, s snegom pokrite vrhove ki so kipeli v nebo.

Bilo je prekrasno. Še nikoli ni bila tako visoko v gorah in še ni videla takega razgleda. Gorazd je molčal, le Stari trg je pokazal z roko in imenoval latinsko ime, kakor njej na ljubo: »Colatio«.

Ona je samo prikimala, a vendar ji je njegova pozornost dobro dela.

Medtem je začel deček v njenem naročju brcati z nožicami in hotel dol. Položila ga je na zemljo, kjer je začel trgati pisano gorsko cvetje. Tudi sama je utrgala nekaj lepih cvetov in jih podhala. Bilo je čudno cvetje, nežnih barv in z debelimi, rahlo kosmatimi stebelci. Poznala ga je posušeno. Počasi je sledila otroku, ki je stopical sem in tja po travniku loveč čmrle in metulje. Nenadno se je zavedel bližine gozda in se spomnil borovnic ter stekel med smrečje, Magona je stekla za njim, a deček se je z veselimi vriskom kot pri igri spustil še v večji dir. Preden ga je utegnila ujeti, je bil že v gozdu. Morala je paziti na svoje lase, da se ni zapletla z njimi v veje, in tako ni mogla otroka takoj dohiteti. Vendar mu je sledila precej od blizu ter mu klicala, naj jo počaka. On pa je samo vriskal od užitka, da ji je ušel, in tekel proti namišljenim borovnicam.

Gorazd se ni zganil. Neštetokrat je šel tod čez v gozd na lov in je vedel, da ni tam nobenega prepada. Ni ga skrbelo. Čakal je, da ju spet zagleda, kako bosta smeje in držeč se za roke prihitela iz gozda kot dopoldne.

Nenadno je zaslišal prestrašen Magonin krik. Planil je v isto smer in nagnosko izvekel dolgi lovski nož izza pasa. Pretekel je le kratko progo, ne da se bi zmenil za veje smrečja, ki so ga tokle po obrazu, ko je zagledal Magono, ki je tekla proti njemu z dečkom v naročju, tik za njo pa velikega medveda, ki se je po vseh štirih naglo, razdraženo poganjal dalje, ter se takoj postavil na zadnje noge, ko ga je zagledal, in renče pokazal zobe. Gorazd je planil nanj in mu s tako silo zagnal nož v srčno stran, da se je medved od sunka zvrnil na hrbet, on pa je padel. Tako sta se valjala po tleh, pri čemer se je skušal Gorazd izogniti medvedovim krempljem, vendar ga je medved vseeno močno opraskal in mu v kosih trgal usnjeno lovsko obleko s telesa. Končno se je Gorazdu posrečilo, da ga je od zadaj objel okrog vratu in začel zverino, ki so ji od krvavenja že pojemale moči, daviti. Pri tem je z desnico izdrl nož iz medvedovega telesa in ga vnovič zasadil vanj ter spet in spet. Ni nehal, dokler ni začutil, da so medvedove mišice popustile in da se seseda. Šele tedaj ga je izpustil in obstal nad njim

z nožem v roki, globoko zasopljen. Vse se je zgodilo tako hitro, da je imel komaj čas kaj misliti.

Tedaj je zaslišal Borutov jok. Magona je stala le malo vstran, tiščala dečka v naročju in drhtela; v gozdni senci se je zdela bleda kot smrt.

Počasi je stopil proti njima.

»Ali se je ... Borutu kaj zgodilo?« je tiho vprašal.

Odkimala z glavo, ker ni mogla govoriti. Videl je, da joče. Pobožal jo je po licih in ji z danjo obrisal solze. Šele tedaj je zagledal, da ima roko vso krvavo. Medvedovi kremplji so mu odtrgali rokav in mu globoko zaorali v meso. Začelo ga je sleti. Nedolgo je gledal roko. Tedaj pa je ona že postavila otroka na tla, se obrnila nekoliko proč, pridvignila spredaj krilo in naglo, z močjo, ki je sama ni pričakovala, odtrgala od svoje spodnje obleke velik kos platna in nato še en kos, mu z enim rahlo posnela z roke kri, dlake, prst in smrekove iglice, ki so se sprijele s krvjo, ko se je rval z medvedom na zemlji, ter mu jo z drugim spretno obvezala. Krvavel je še iz manjših ran na drugi roki in na prsih. Tako se je spet obrnila in si iztrgala še nekaj kosov spodnjega krila in mu očistila rane s platnom. Nato je vzela otroka v naročje, prišla Gorazda za roko in ga nehote kot drugega, večjega otroka odvedla iz gozda proti kmetiji. Brez odpora se ji je dal voditi, čekali njegovo zapestje, mu je bil tako prijeten, da mu bolečine ni prav ni čutil kake posebne šibkosti. Dotik njenih prstov, ki so stislo prodrle do zavesti.

Kljub skrbni negi so se Gorazdu rane, ki mu jih je prizadel medved, vnele in roka mu je hudo otekla ter se zagnojila. Več kot teden dni je ležal v vročici, blodil in stokal od bolečin. Magona mu je polagala na roko vroče obkladke, ki jih je namakala v zvarke iz zdravilnih rastlin, katere je sama poznala, in iz tistih, katere so ji svetovale stare modre ženske in vrač. Še najbolj pa se je zanesla na svoje lastno znanje. V shrambi je rezala skorjo starih hlebov kruha, na katerih je že poganjala sivozelena plesen, in jih pokladala Gorazdu na vnete rane. Dobro se je spominjala zagotovil starega osvobojenca, da ni boljšega zdravila za vnete in zagnojene rane. In res se je zdelo, da je Gorazdu to najbolj pomagalo. Oteklina so splahnele. Toda morala je neprestano paziti, da si v spanju ni odtrgal obvez ter si razpraskal srbečih ran.

V začetku se je to večkrat zgodilo.

Vse noči, dokler je bil Gorazd prav slab, je prebedela ob njegovem ležišču, da mu je menjavala obkladke. Ogenj na ognjišču v kuhinji ni nikoli ugasnil, da je lahko vedno takoj pristavila lonec in zavrela zdravilna zelišča. Ko je tako sedela ob Gorazdovem ležišču in poslušala njegovo nemirno dihanje in stokanje ali pa blodno, pretrgano govorjenje, medtem ko je soba s stenami iz obtesanih, še svežih smrekovih debel, po kateri so bile razpete medvedje kože in obešene lovške trefeje in orožje, tonila v mraku, ki ga sij goreče trske v kotu ni mogel pregnati, je mnogo molila zanj. Z molitvijo je skušala pregnati svoj strah pred smrtjo, ki jo je čutila v noči zunaj, kako čaka na svoj plen; ni se upala ozreti na okence, da bi ne zagledala njene režeče se bele lobanje v luninem siju. Z molitvijo si je tudi preganjala spanec. Kadar je čutila da ne more več držati oči odprtih, je vstala in odšla v kuhinjo ter pripravila nov obkladek. Zdelo se ji je, da je vse odvisno od tega, če bo vzdržala in se ne bo prepustila spancu ter pozabila menjati obkladke.

Medtem ko je nepremično sedela na klopi ob ležišču in šepetala molitve, je dolge ure opazovala bolnikov obraz. Zdelo se ji je, da pozna že vsak njegov izraz, vsako njegovo črto. In čim dalje ga je opazovala, tem bližnji ji je postajal. Začutila je do njega nekako materinsko čustvo, kot do bolnega otroka, nekaj podobnega, kot do njegovega otroka, ko ga je bolnega pestovala. Sočutju se je pridružila simpatija. Zdaj se ga ni več bala. Brez moči in reven je ležal tam; včasih se ji je zdelo, da ne diha več. Tedaj se

štiri knjige so prevedene, a če jih pogledamo nekoliko natančneje, jih moramo prišteti med pustolovske in kriminalne romane, ki so brez prave umetniške vrednosti. Pri nekaterih povedo že naslovi dovolj: Papežinja Ivana VIII., Casanova: Beg iz beneške ječe; pri drugih je tendenca bolj zakrita. »Jezdi še nočoj« hujska proti plemstvu, »Mora na Manhattanu« je kriminalna zgodba, izjema so morda le Maupassantove novele.

Program za letošnje leto obsega šest zvezkov, vsak drugi mesec po enega. Vseh šest je prevedenih in bodo vsebinsko podobni lanskim. Prevladuje kriminalistika in ljubezenska pustolovščina. Zatekanje k prevodom kaže, da slovenski pisatelji ne marajo gojiti te vrste literature.

MLADINSKA KNJIGA

Letos je začela tudi Mladinska knjiga v Ljubljani s svojo žepno izdajo, ki ima naslov »Skoljka«. Vsak mesec, razen poleti, bo izšel en zvezek, skupaj torej sedem knjig. Vse knjige bodo prevedene, vendar pa je umetniška vrednost nekoliko višja kakor pri Prešernovi družbi. Tako so na sporedu imena nekaterih znanih pisateljev, kot Murphy, Jerome, Kästner, Welles in še nekateri. V načrtu so predvsem taka dela, ki izhajajo v svetu in je zanje veliko zanimanja.

BRAZDA

Tretja poljudna izdaja pri Cankarjevi založbi nosi naslov »Brazda«. Ta ima v načrtu izdajati samo slovenska izvirna dela starejše dobe, ki so na knjižnem trgu nedostopna, ki ne bodo izšla v zbranih delih slovenskih pesnikov in pisateljev, a bi jih bilo škoda pozabiti. Doslej je izšel šele prvi zvezek, ki je prinesel dve povesti Vladimira Levstika, in sicer »Gadnje gnezdo« in »Zapiske Tine Gramontove«. Načrti za naprej niso znani.

Iz tega kratkega pregleda je razvidno, da izhaja v Sloveniji veliko knjig, a malo izvirnih in resnih umetniških del za preprosto ljudstvo.

Martin Jevnikar

M. DŽILAS:

»DEŽELA BREZ PRAVICE«

V raznih zahodnih državah so zdaj začeli objavljati knjigo Milovana Džilasa »Dežela brez pravice«. V nasprotju s knjigo »Novi razredi«, ki jo je pisec iztiskal iz zapora v Sremski Mitrovici in ki je dvignila toliko prahu po svetu, »Dežela brez pravice« ni politična knjiga, odnosno le v toliko, v kolikor je politika del človeškega življenja. Delo je pravzaprav Džilasova avtobiografija in obsega njegovo otroško dobo in prvo mladost. Kritika pravi, da je nedvomno ena od najbolj nenavadnih, najbolj samovoljnih in nepetih avtobiografij, ki je hkrati tudi knjiga zgodovine in zgodb črnogorskega naroda.

Za »Deželo brez pravice« je Džilas, ki se je rodil v Črni gori leta 1911, krstil svojo domovino. Pred 50. leti so v Črni gori vladale v veliki meri še patriarhalne razmere. Junaška dejanja in junaške pesmi so bile vsakdanja stvar. Kneze so obdajale legende prav tako kot tudi njihovo samovoljo in nasilnost, brez česar ni bil niti veliki Peter Petrovič Njegoš, pesnik epa »Gorski vjenac«. Ljudje so živeli po svojih rodovih, v zadrugah in hišnih skupnostih. Umori niso bili ničesar redkega.

Džilas piše: »Kri je bila tista magična vez, ki je vezala človeka z družino, z rodno. V krvi krožijo sile dedov, v naši krvi živijo predniki dalje. Če se prelije ta kri, ki veže generacije, je to treba maščevati. Tistega, ki se odreče maščevanju, zadene kletev vseh, v katerih žilah pluje ista kri. Njena čast je uničena za večno, v očeh vseh je omadeževan z neizbrisno sramoto!« To je najpopolnejša opredelitev načela krvne osvete, ki jo podaja pisatelj.

V drugem delu knjige opisuje Džilas svojo pot v komunizem.

O —

NAJVIŠJI NEBOTIČNIK OSTAL V NAČRTIH

Frank Lloyd
Wright

V ZDA je umrl v devetdesetem letu starosti čarodej in prerok stavbarstva **Frank Lloyd Wright**. V njegovi bogati zapuščini načrtov in računov je ostal nedokončan poslednji trud: 1500 metrov visok nebotičnik, ki bi imel na vrhu televizijsko postajo in dvoje pristajališč za helikopterje. V tem nebotičniku bi lahko stanovalo 130 tisoč stanovalcev in v kletnih prostorih bi našlo streho 15 tisoč avtomobilov. Ta nebotičnik, ki bi bil pravo mravljišče, naj bi zrastel v Chicagu in bi se zrcalil v Michiganskem jezeru.

Wright je bil sovražnik velikih mest, kjer ni najti koščka zelene trate. Nekaj nebotičnikov velikanov pa bi lahko predstavljalo celo mesto, ki bi imelo obenem tudi dovolj zelenih vrtov. Wrightov načrt je bil: bolj v višino, pa manj v širino, ki naj ostane za vrtove.

Wright je bil učenec znamenitega L. H. Sullivana. Odločilno za Wrightove mogočne in drzne zamisli je bilo njegovo bivanje na Japonskem, kjer je po naročilu sončnega cesarja zgradil »cesarki hotel«. Ta hotel je bil edina stavba, ki je prestala leta 1923 silo potresa. Po Wrightovi zamisli je bilo zgrajenih po vsem svetu nad 700 mogočnih stavb. V svojih načrtih in publikacijah je pokojni Wright vedno zagovarjal stavbarstvo po človeških zahtevah in odklanjal zvestobo starim in okorelim zahtevam, ki jih novi čas preoblikuje z misleci kot je bil arhitekt Wright.

M. S.

je v nenadnem strahu sklonila k njegovim ustnicam. Njegov prejet tako zagoreli in trdi obraz je bil zdaj blede in suh, da so se mu delale pod ličnicami črne sence, čelo pa se mu je bleščalo v nenavadni belini. Zdaj pa zdaj mu je popravila dolge znojne lase s čela in oči. Njegove poteze so se včasih med spanjem spacificale od bolečine. Zaječal je in za hip odprl oči, ona pa mu je dala piti vode ali krepilne pijače in ga božala po laseh in licu, dokler ni nazaj zaspal. To je delala nehote, iz usmiljenja. Včasih se je pri tem zavedel in se nekam čudno nemočno, napol porogljivo, napol prijazno nasmehnil, nato pa se spet pogreznil v spanje in v svoje blodnje. Ona pa je spet molila. Včasih ji je bilo, kot da je pozabila vse priučene molitve in tedaj je v svoji zaspanosti in iznuččnosti samo še trmasto in hkrati proseče ponavljala: »O Bog, prosim Te, naj ozdravi! Naj ozdravi! Naj ozdravi!« Dolgo, dolgo je ponavljala te besede, dokler se jih ni zavedla in prestrašeno vzdihnila k Bogu, naj ji ne zameri te njene predrznosti. »Toda ozdravi ga! Ozdravi ga! Ozdravi ga!« je začela takoj spet mehanično ponavljati, dokler je ni na novo vzdramil kak njegov stok ali v vročici zakričana beseda. V svojih blodnjah se je še vedno rval z medvedom in se skušal včasih divje vzpeti kvišku, dohler ga ni bolečina v ranjeni roki toliko vzdramila, da se je za hip zavedel in legel nazaj. Takrat jo je včasih čudno pogledal, kakor da se skuša spomniti, kdo je, in vprašal kaj zmedenega. »Je zunaj dan?« ali »Je konj nared?«

Pričrtila mu je, da bi ga ne razburila, in tedaj je spet zaprl oči in se izgubil v sen.

Zjutraj, ko so dekletke vstale in jo je katera izmed njih prišla zamenjat, mu je še enkrat previla roko, nato pa se vrgla na svoje ležišče in največkrat kar oblečena zaspala. Zbudila se je šele sredi popoldneva, kaj pojedla, popestvala nekoliko Boruta in se prepričala, kako je z njim, nato pa se vrnila Gorazdovemu ležišču. Srce jo je bolelo, ker se ni mogla ukvarjati z otrokom. Toda videla je, da so ga dekletke vzljubile, zlasti stara Živa, in da se dobro počuti pri njih. Svoj strah pred medvedom je že pozabil. Zdaj se je samo še hršil, kako pojde s svojimi novimi prijateljčki na medvedji lov. Bati se je bilo, da bodo to res poskušali, zato je zabičala Živi in deklam, naj skrbno pazijo nanj.

Ko je nekega dne jedla v kuhinji hkrati s drugimi deklami in hlapci, je slišala, kako se pogovarjajo o nekakem laškem oddelku, ki se skriva v gozdovih nad Dravo na severu in napada osamljene nove slovenske naselbine in kmetije, zdaj tu zdaj tam. Prisluhnila je. Neki hlapec je pripovedoval, kako je laški oddelek prejšnjo noč napadel osamljeno kmetijo pol dneva hoda proč in pobil vse odrasle moške na njej, živež in živino pa odpeljali s seboj. Novica jo je zelo zanimala, vendar ni hotela ničesar vprašati. To je bil dokaz, da se njeni rojaki še vedno brhanijo in da se še niso vsi podvrgli barbarom. Morda so začeli boj, da jih vržejo spet ven. To bi bilo lepo, je pomislila. Toda očeta vendarle več ne bo ... in Erika tudi ne ... Kaj pa če je Erik vendarle ostal živ in se bojuje naprej? Ta misel jo je nenadno vso prevzela in možnost, ki se ji je zdela še pred nekaj hipi daljna in neverjetna kat pravljičica, se ji je zdaj zazdela čisto blizu. Skrila je svojo vznemirjenost in zanimanje ter se delala, kakor da je stvar ne zanima. Nihče se ni posebej zmenil zanjo.

Ko pa je po tem bedela pri Gorazdu, se ji je misel na možnost bližnje rešitve spet umaknila nekam daleč in videla je spet samo njegov trpeči obraz. Prav tisto noč ga je slišala v blodnjah klicati svoje ime in to jo je globoko ganilo, čeprav si ni hotela priznati. Nehote ga je pobožala po obrazu, nakar se je umiril, kakor da se je zavedel, da je to njena roka in da je pri njem.

Drugi dan je prijezdil na kmetijo Čuk. Spremljalo ga je nekaj oborožencev. Dolgo je stal ob Gorazdovemu ležišču.

»Ali pride kaj k sebi? Moral bi govoriti z njim o važni stvari,« je rekel.

(Dalje)

Neva Rudolf

Teloh

Bel kot otroškost,
nežen in tih
teloh, v vresju ves skrit.

Čutila sem, da si bolj sam
kot kdorkoli
in bolj kot kdorkoli si živ.
V te dni.

V tvojih rokáh
bi kot teloh razcvela,
kot teloh vzdrtela.

Ob brinjevih drobnih bodicah
si upal za soncem,
zatiskal oči,
da bi ne videl vsega,
vsega
kar nas duši in ubija.

Zdaj vem, da je v vseh
smejoče nebo.
Da vsak teloh brsti
v hrepenenju po ljubezni in sreči

In teloh si dal mi,
en teloh.

Dragi.

Neva Rudolf:

Cvetoče stopinje

Veš, tiste cvetoče stopinje,
ko sva smejala se v breg,
so danes se spet razcvetele
in mandelj in češnja sta vzcvela
vsa bela kot sneg.
Zdaj spomni se —
dahnil je veter —
in pošlji mu en sam nasmeh.

L. S.

Klic h Gospodu

Kakor v temini sem
in kot v železje okovana,
če Ti ne prideš k meni, moj Gospod!
Saj veš, kako divja vse v meni!
Daj, skloni se, daj mi moči
in dvigni mojo dušo k Sebi!
Saj veš, kako sem polna zmot.

Branko Bohinc:

Pismo materi

(Odlomek)
Počivaj, mati!

Saj si prehodila
vso dolgo pot trpljenja, zlobo si sveta
okusila do zadnje kaplje. V svoji duši si nosila
grenkost pelina: z njo si vsak utrip srca,
vso srečo in veselje v žalost pretopila.
(Usoda src, ubranih na trpljenje!)
Zdaj si se skrila na samotni kraj
pred radovednostjo, pred hrupom ceste,
pred zlobnimi pogledi.

Mila mati,
ta cvet ti dam v dokaz ljubezni zveste.

Jože Pirjavec:

Opajnost

Bereš
in s svinčnikom si stavke
podčrtavaš,
ničesar ne razumem,
ker glas me tvoj je vzpaval
kot flavta kačo ...
Poslušam zvoke,
zdaj nizke, zdaj visoke
in melodijo tvojega glasu ...

Branko Bohinc:

Otrok

Medlel sem v želji vrisk in pesem biti:
bogate sem poljane cvetja prosil,
v naročju zvrhanem domov ga nosil,
razkošno z njim sem jel cesté trositi.

Metuljček razigran me v log je zvabil,
v tolmunu z bratcem žarke sva lovila,
pomlad je s čari nase me privila
tako tesno, da sem na vse pozabil.

Močan, svoboden stal sem vrh dobrav
in kamorkoli me je pot vodila,
kot sončni žarek topel, čist, svetel

prešerno sem razpenjal mlada krila,
z drhtečimi rokami da razdal
bi srečo, ki mi dušo je polnila.

Kršćanstvo in zahodna kultura

II.

NOBENA KULTURA NI POPOLNA

Dalje trdijo, da bi se morali od zahodne kulture odpiti zato, ker je soudeležena pri kolonializmu, imperializmu in kapitalizmu. Krščanstvo ni nikdar zagovarjalo imperIALIZMA in kapitalizma, v kolikor je izkoriščevalen in protisocialen. Toda po padcu prvega človeka moramo žal računati z nepopolnostmi in zlomi pri vsaki kulturi. Delovanje zla v človeški zgodovini in nepopolnost kristjanov je dejstvo, toda stopnje zla so različne. Večje zlo pa je vsekakor v marksizmu in leninizmu, ki sta veri sovražna in kristjane neusmiljeno preganjata. Poleg tega ne smemo pozabiti, da na ruskem vzhodu podtalno živi pravo krščanstvo, ne samo tisti uradni, ki je klonilo pred Antikristom ter mu služi kot propagandna maska. Pravo krščanstvo je moralo tam iti v podzemlje. In če se njemu ni posrečilo ustvariti sožitja z dialektičnim materializmom, o katerem nekateri sanjajo, kako bi moglo kaj takšnega doseči zahodno krščanstvo? Velikanska večina ljudi v komunističnih državah s pravoslavnim in katoliškim prebivalstvom hrepeni po nepokvarjeni zahodni kulturi. Le pri nas na Zahodu so je nekateri presiti. Naša naloga je, skrbeti za njeno čistost in življenjskost, ne pa dezertirati, ne stopati v službo zla iz nevednosti, nepremišljenosti, komodnosti ali snobizma.

POSAMEZNIK IN OBČESTVO

Še besedo o individualizmu, v kolikor služi kot grešni kozel pri utemeljevanju defetistične miselnosti, da bi morali

govega končnega cilja vse dotlej, dokler ostane v njegovem okviru. Ta ugotovitev ni v nikakšnem nasprotju s krščanskim socialnim gibanjem, ki se bori proti pretiranemu individualizmu za novega občestvenega ali socialnega duha v gospodarski in družbeni ureditvi tostranskega življenja na zemlji. Človek je individualno in socialno bitje. Neskladje in nered nastane, ako se občestveni ali individualistični pol človekove osebe pretirava. Med obema je treba doseči pravilno ravnotežje in v tem je bistvo krščanske sociologije.

NOBENA KULTURA NI VEČNA

Možno pa je nekaj drugega. Možno je, da se nasilni, materialistični, človeško osebnost in svobodo zanikajoči kolektivizem počasi omili, kakor se je omilila francoska revolucija. Ta pot pa je gotovo še silno dolga. Možno je še, da bi Bog nekoč, morda kmalu, morda tudi ne, razbil sedanje oblake zahodne kulture, Če našo kulturo primerjamo z usodo drugih visoko razvitih kultur, ji gotovo ne moremo prerokovati večnega trajanja. Ne vemo pa, kdaj bo nastopil konec, kakor tudi ne, če bo zahodna kultura v sedanji obliki hipno uničena, ali če se bo počasi, komaj vidno spreminjala. Tudi nam ni dano vedeti, če ne bo konec zahodne kulture morda sovpadel s koncem sveta. To so skrivnosti. Razne prerokbe o koncu so možne, toda gromovniki proti koaliciji zahodne kulture s krščanstvom si še niso pridobili legitimacije prerokov. Kakor smo skušali dokazati, so njihova ugibanja zmotna in brezpredmetna. Kvarijo nam le veselje do vsakdanjega izpo-

Branko Bohinc:

Samoten moj korak

Lestenci, orgle v koru, gotski svod,
prižgane sveče, cvetje, rdeči tepih
in jaz smo čakali na njun prihod.

Prišla z naročjem je dehtečih, lepih
rož, v belem pajčolanu prav to tal,
ki rahlo je šuštel v oglavnih sklepih.
Ob njej je stopal on, kot bi se bal,
da bo s črtno kanil v nje belino.
S poročno štolo vrh spopnic sem stal.

Akordi oddoneli so v višino.
Odgrnil ji je beli pajčolan,
na prste nataknila sta zlatnino,
drhte si položila dlan na dlan.
Ohvil sem štolo in napravil križ.
Vso cerkev je preplaval molk prostran.

Kot val megle razveje vetra piš
s poljubi so odhajali skoz vrata.
(Ostala so odprta.) V senci hiš
izginjala je ona: misel zlata
v omamni sreči spletala vse niti
se kakor soncu sončna trata.
Odslej, od tega dne si bosta dva
v omamni sreči spletala vse niti
ljubezni vroče v en utrip srca.

Moj davni sen: ljubiti, ljubljen biti.
Na dnu nekje zapel je zvok mehak.
Zvenel je molk. Ostal sem v cerkvi sam.
Le večna luč je rdela v prvi mrak,
oblivala spleteni roki. Sam,
prav čisto sam, samotni moj korak.

kristjani zavreči »individualistično zahodno« in sprejeti občestveno vzhodno kulturo. Pretirani individualizem je res zmeta. Je izvor verskega razkola, kapitalizma in še marsikaterega drugega zla v območju zahodne kulture. Toda herezije ne gre pobijati s tem, da zavržemo resnico samo, ki jo herezija pači. In ta resnica je v našem primeru, da je človek kot individualna osebnost na tem svetu in v večnosti neminljivo edinstveno, individualno bitje, ki se lahko po svobodni volji odloča in za svoje odločitve tudi odgovarja. Bog bo sodil človeka kot posameznika, kot posameznik se bo človek zveličal ali pogubil. Narodov, organizacij ali družbe kot take Bog ne bo sodil. Te ustanove se za svoje pogoške porijo že na tem svetu. Občestvo ne bo sojeno, se ne bo gubilo ali zveličalo. Občestvo in družba zato tudi posamezniku ne moreta kratiti svobodnih odločitev za doseganje nje-

polnjevanja naših dolžnosti, preko katerega tako ne moremo. Braniti moramo svet, v katerega smo postavljeni. Ne tistega, kar je bolno in zlo, ampak ono, kar je zdravo in dobro v njem.

MATERIALISTI SE MOTIJO

Materialistična ideologija, ki je temelj vzhodne socialistične kulture, je nauk o ureditvi človeške družbe, ki zanika Boga in človekove odnose do nadnaravnih vrednot. Postavlja do podrobno izdelana načela za človekove pozemske odnose in trdi, da je enkrat za vselej spoznala za vse čase veljavno resnico in absolutna načela.

Praksa kaže povsem v drugo smer. Naše stoletje je doseglo naravnost neverjetni duhovni razvoj. Moderna fizika, psihologija, biologija in druge znanosti so do temeljev zrevo-

lucionirale materialistično - naturalistično pojmovanje sveta, ki je vladalo v začetku 20. stoletja in je brezpogojno veroval v človekov razum, vzročnost in materijo kot edini izvor sleherne, tudi »duhovne« stvarnosti. Znanost se je dokopala do spoznanja iracionalnega in netvarnega ter je spet odprla nekaj časa zapahnjena vrata k veri, mistiki, k čudežu edinstvenega živega bitja, ki ga je naredil Stvarnik. Socialni in politični razvoj nam je pokazal, da nikakšna organizacijska oblika sama po sebi ne prinese rešitve družbenih problemov. Le človek je bil in bo nosilec vsake družbe in vsaka družbena oblika mora s tem računati. Tako prihajamo vedno bolj

Branko Bohinc:

V PEČINI

Zaljubljen v veličastno sem divjino
prepadov in čeri in gorskih sten:
užitek je najslajši raz slemen
strmeti v sivih brezen globočino.

Spomin še vedno vsega me opaja
z lepoto gor. - Bilo je v vročih dneh.
Željan samote in miru v skaleh,
sledil sem strast, ki vsega me osvaja.

Že sem v pečeh, z rokami jih objemam
in božam. V njih odjekne vsak moj dih,
sveto molče, če sam obstanem tih.
Lepoto za lepoto z njih si snemam.

Saj vse živi: še kamen v moji roki,
preplašen ptič v oblak odžvrgoli
in sleč z nebrot cvetovi mi dehti
v polici komaj dobro ped široki,

v globoki špranji pajek lep mojstruje,
svetloba se pretaka skozi žleb,
v nji kopljem se kot v jezeru vodeb
jaz sam. Nad vsem spokojen mir kraljuje.

Ne vem za čas in kraj, preteklost gine,
bodočnosti ni mar mi, le za zdaj
živim. V trenutku, sam ne vem zakaj,
pogledam. - Joj, koko sem v to strmino
zašel: na desno, levo gola stena,
pod mano brezno, kje visoko vrh!
Po vsem telesu spreleti me srh,
utrip mi vsak odmeva od grebena.

Zakličem, čakam. - Nič. - Čez čas pove mi
odnev resnico bridko, da sem sam:
v pečino ujet ne vem ne kod ne kam.

do spoznanja, da je treba socialno vprašanje reševati s stališča človeka, da bo koristno človeku, ne pa za neki brezosebni kolektiv ali kvečjemu za novi razred privilegirancev. Tudi tehniko, ki nas že zaslužnjuje, je treba postaviti spet v službo človeka. Iz tega pa ne moremo delati nikakšne za vse večne čase veljavne ideologije — na priliko marksizma-leninizma — ko pa se razmere in problemi stalno spreminjajo

in bomo današnje konkretne rešitve morali morda že jutri spreminjati. Predvsem pa zato ne, ker si svobodna človekova narava ne pušča predpisovati abstraktnih kalupov in receptov za konkretne odgovore na konkretna vsakdanja vprašanja, ki so od človeka do človeka ter od kraja do kraja zelo različna.

KRŠČANSTVO — KOMPAS

Namesto ideologije, ki bi bila prisilni jopič za svobodna človeška bitja, imamo krščanstvo. Krščanstvo vsebuje odgovore na vprašanja, ki so res za vsakogar, povsod in za vse čase enaka. Odgovarja nam na vprašanja o odnosih do Boga in nadnaravnih vrednot, o rojstvu in smrti, stvarjenju, veri in morali. Vsakdo si mora prej ali slej na ta vprašanja odgovoriti. Odgovori krščanstva nam dajejo tudi smernice za tostransko življenje, a ne ukazujejo razredne borbe, sovraštva med razredi, ne terjajo od nas vere v komune ali delavske svete, temveč so nekakšni kompas, podoben tisti zvezdi, ki je vodila tri kralje v Betlehem, so kakor luč za tistega, ki jo išče.

Na komunističnem Vzhodu se je pred dobrimi 40 leti povzpел na oblast rod, ki je veroval, da ima recept za dokončno ureditev vseh družbenih vprašanj in za ustvaritev raja na zemlji. Kako je danes z vodilno plastjo tega rodu? Nekateri so pomrli naravne smrti, druge so postrelili ali poslali v stalinske ječe in koncentracijske taborišča, ker so odpadli, razočarani nad komunističnim »bogom, ki je umrl«, kakor pravi Kōstler; tretji pa cinično izkoriščajo ter uživajo diktaturo, ki ne služi več delavskemu idealu, temveč parazit-skemu novemu razredu.

Komunistična ideologija izhaja iz tistega časa na koncu preteklega in v začetku našega stoletja, ko so ljudje verovali v vzročnost, v določenost prihodnosti in organizacijo družbe po vzorcu materije z njenimi atomi; iz časa pred ponovnim »odkritjem« — da tako rečemo — iracionalnega in netvarnega sveta. Totalitarni režim iz tistega časa zdaj ravna, kakor da se je ura znanosti ustavila na duhovnem, znanstvenem in socialnem področju. Nasilno je zatrl nadaljnji naravni razvoj in zaprl vrata dosežkom zahodne znanosti na področju duhovnosti. Jasno je, da bo ruski miselni svet v času sodobnega tehnično-znanstvenega napredka, v času sputnikov in planetk skušal dohiteti ostali svet tudi na duhovno-znanstvenem področju, ker bo vedno zavestneje čutil ta zastoj. Prišel bo čas, ko bo svoboda duha terjala svoj davek od tistih, ki jo zatirajo.

Za nas pa ta prisilni jopič nad duhom človekovim pač ni in ne more biti ideal, zaradi katerega bi bilo vredno umirati. Za ta ideal se ne bomo odpovedali zahodni kulturi, v kateri si lahko privoščimo svobodo duhovnega iskanja in znanstvenega razvoja na vseh področjih — ne samo tehničnem. Krščanstvo je v nasprotju z vsemi ideologijami dokazalo, da lahko služi človeštvu kot najzanesljivejši kompas tudi po 2000 letih svojega obstoja.

M. P.

Skromni prosvetni dom v Boljuncu, ki pa pozabiš na njegovo skromnost, ko se zbere v njem vsa vas na slovenskem kulturnem večeru

SREČANJE Z DR. VIDUSSOM, PROGRAMSKIM RAVNATELJEM OBEH TRŽAŠKIH RADIJSKIH POSTAJ

Dr. Giorgio
Vidusso

Na pragu pomladi, ko se nam odpirajo perspektive v poletni radijski spored, ki je navadno bolj suh in monoton, sem obiskal programskega ravnatelja obeh tržaških radijskih postaj, italijanske in slovenske, dr. Vidussa, da bi zvedel o načrtih za bodočnost. Razgovor ni bil nič kaj uraden, bil je le pogovor sredi kratkega delovnega premora. Dr. Vidusso je vedno nasmejan, med pogovorom se redko zresni in tudi zelo važne stvari pripoveduje smehljaje. Izrabil sem ljubeznivost in se zanimal za programske načrte, ki jih ima.

Vroči meseci so sicer že blizu, vendar se zdi, da nima namena kakor koli omalovaževati poletnega radijskega sporeda s prepogostimi ponovitvami in podobnim. Dr. Vidusso je priznan glasbenik, zato sem sprožil prvo vprašanje o glasbenem programu naše postaje.

Ravnatelj Vidusso napoveduje sistematično preureditev našega glasbenega sporeda. Ve, da je zaloga plošč pomanjkljiva.

»Mislim, da ste opazili, da ni več tistega drsanja pod izrabljenimi ploščami. Staro zalogo angloameriških plošč, ki so bile res izrabljene, nadomeščamo z novimi. Razen tega vedno bolj odpravljamo pomanjkljivost z novimi ploščami, ki nam jih pošilja centrala RAI. Tako upam, da bo v enem letu naša diskoteka popolnoma prenovljena in da bomo lahko glasbeni spored res lahko dobro pripravljali.«

»In ostali glasbeni program? Ali se vam ne zdi, da je nekoliko okostenel?«

»Da, a prav zdaj smo na tem, da spravimo skupno s slovenskimi sodelavci, posebno z ing. Ostanom vanj neko večjo sistematično in da ga skušamo čim bolj obogatiti v vsakem oziru. Slučajnostno nastopanje na radiu smo odpravili. Kdor hoče nastopiti, mora biti res dobro pripravljen in mora nuditi kvaliteto; to velja za domače nastope, kakor za gostovanja iz Slovenije. Stevilčno in kvaliteto izboljšanje zavisi od pogažanj, ki jih vodi glavno ravnateljstvo RAI-a z drugimi evropskimi oddajnimi organizmi, kakor tudi z jugoslovanskimi za redno izmenjavo glasbenih programov. Postaja Trst A bi lahko tako oddajala najboljše glasbene točke tudi iz Slovenije, svedea če bo jugoslovanski radio poskrbel za snemanje.«

Govorjeni spored naše postaje je v zadnjem letu gotovo mnogo bogatejši kot pa je bil prej. Radijski poslušalci so tega zelo veseli. Zelo so zadovoljni s pestrir podajanjem, ki ni več navadno branje, ampak v mnogih primerih dramatizirano in opremljeno z glasbo.

VAŽNEJŠE ODDAJE

VSAK DELAVNIK

Svetnik dneva (dr. L. Skerl), takoj po otvoritvi. Poročila ob 7,15, 8,15, 13,15, 14,15, 20,15, 23,15. V svetu kulture (Fr. Jeza) ob 12,45. Dnevni pregled tiska ob 14,30. Šport (B. Pavletič) ob 20,00. Mišel na lahko noč (St. Rztresen) ob 24.

VSAKO NEDELJO

Začetek oddaje ob 8.00. Kmetijska oddaja (dr. I. Baša) ob 9,00. Prenos sv. maše iz cerkve sv. Justa ob 10,00, vmes pridiga g. P. Sorlija. Vera in naš čas (St. Zorko) ob 12,00. Kdo, kaj, kaj... kronika sedmih dni v Trstu (M. Volčič) ob 13,00. Radijski vestnik (M. Volčič) ob 19,00. Šport ob 20,00. Nedelja v športu (B. Pavletič) ob 22,00.

Glasba po željah: vsako nedeljo, torek in petek ob 13,30.

TEDEN OD 3. DO 9. MAJA

• **Nedelja.** Ob 17.00 Radijski oder: Naše sanje (U. Betti - Javornik), igra v 3 dej.; ob 21.00 Pesniki in njih stvaritve: Boris Pasternak (F. Benedetič).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Iz življenja tujih ptičev (T. Penko); ob 18.00 Kitarist Bruno Tonazzi; ob 19.00 Pisani balončki (Krasulja Suhadolc); ob 21.30 Opera: L. Cherubini: Medea; ob 22.15 Mala literarna oddaja.

• **Torek.** Ob 18.00 Z začarane police: »Zlata pipa« (I. Cegnar); ob 18.10 Koncert: Mendelsohn in Franck (izvaja Tržaški filharm. ork.); ob 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; ob 21.00 Obletnica tedna: Ob stoletnici druge vojne za zedinjene Italije, 2. del; ob 22.00 Umetnost in življenje.

• **Sreda.** Ob 18.00 Radijska univerza: Poklicna usmeritev (Luigi Volpicelli); ob 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starec); ob 21.00 Radijski oder: Zet gospoda Piriera (E. Augver - D. Pertot), igra v 3 dejanjih.

• **Četrtek.** Ob 10.00 Prenos sv. maše; ob 16.00 Spominčica (Zdravko Ocvirk); otroška igrice; ob 18.00 Novela: Monotacilla montana (V. Beličič); ob 19.00 Šola in vzgoja (ureja Iv. Teuerschuh): Pomen dobrohotne kritike za mladino (Anton Kacin); ob 21.00 Zgodovina odkrivanja sveta — Afrika: Ignacij Koblehar, slovenski misijonar in raziskovalec (Dr. Štoka in M. Javornik); ob 22.00 Iz sodobne književnosti: Giorgio Pullini »Italijansko gledališče v dveh stoletjih« (J. Tavčar).

• **Petek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Problem ločitve zakona po kanonskem pravu (msgr. J. Ukmari); ob 19.00 Širimo obzorja: Gradovi na Tržaškem: »Repentabor« (Drago Štoka); ob 22.00 Znanost in tehnika: Kaj pravi znanost o ognjenikih; ob 22.15 Ljubljanski godalni kvartet (Aleks. Porf. Borodin);

• **Sobota.** Ob 16.00 Novelist tedna: Stephen Pollack (M. Jevnikar); ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Žalost in veselje. 2. slika (Andrejčkov Jože - M. Javornik), mladinska zgodba; ob 19.00 Sestanek s poslušalkami (M. Prepeluh); ob 21.00 Dramat. zgodba: Sreča grdihi (Glaucio Ponzana - S. Martelanc).

TEDEN OD 10. DO 16. MAJA

• **Nedelja.** Ob 17.00 Radijski oder: Šola za obrekovanje (A. Sheridan - Vera Šmalc), kom. v 5 dej.; ob 21.00 Pesniki in njih stvaritve: Peter Bezruč (M. Jevnikar).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Iz življenja tujih ptičev (Tone Penko); ob 18.10 Samospeve poje altistka Marija Bitenc; ob 19.00 Pisani balončki; ob 20.30 Opera: Jaromir Weinger: Schwanpda; ob 22.00 Mala literarna oddaja.

• **Torek.** Ob 18.00 Z začarane police: Bilo je v mesecu maju (M. Polak); ob 18.10 Mladinski zbor in orkester radia Beograd (Logar, Hercigonja); ob 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; ob 21.00 Obletnica tedna: »Stoletnica rojstva Aleksandra von Humboldta« (M. Pavlin); ob 22.00 Umetnost in življenje.

• **Sreda.** Ob 18.00 Radijska univerza: Poklicna usmeritev; ob 19.00 Zdravstvena oddaja; ob 21.00 Radijski oder: Vrtinec (Janez Zagar), drama v 3 dej.

• **Četrtek.** Ob 18.00 Z začarane police: Osliček - muzikant (Zora Kafol); ob 19.00 Šola in vzgoja: Dvigajmo ponos mladega človeka (Ivan Teuerschuh); ob 21.00 Zgodovina odkrivanja sveta — Afrika: Beli menih v boju za zemljo in duše (M. Javornik); ob 22.00 Iz sodobne književnosti: Pesniška zbirka L. Truhlarja »Nova zemlja« (Vinko Beličič).

• **Petek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Problem ločitve zakona po kanonskem pravu (msgr. J. Ukmari); ob 19.00 Širimo obzorja: Stari znanci, resne in šegave o vsakdanjih stvareh: »Denar« (Saša Martelanc); ob 22.00 Znanost in tehnika; ob 22.10 Pianist Aldo Danau.

• **Sobota.** Ob 16.00 Novelist tedna: Josip Tavčar; ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Žalost in veselje (Andrejčkov Jože - M. Javornik), 3. slika; ob 19.00 Sestanek s poslušalkami; ob 21.00 Dramat. zgodba: Gospod, ki je iskal pokoja (Kotzebue in A. Miserandino - M. Javornik), radijska burka.

TEDEN OD 17. DO 23. MAJA

• **Nedelja.** Ob 17.00 Radijski oder: Igra o izgubljenem sinu (Andrej Suster Drabosnjak - N. Kuret); ob 21.00 Pesniki in njih stvaritve: Charles Pierre Baudelaire (Alojz Rebula).

V MESECU MAJU

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Iz življenja tujih ptičev (Tone Penko); ob 18.00 Zagrebški komorni ork. (Papandopulo, Bjelinski); ob 19.00 Pisani balončki; ob 20.30 Opera: Jules Massenet: Manon; ob 22.00 Mala literarna oddaja.

• **Torek.** Ob 18.00 Z začarane police: Mommarjeva opica (E. Znideršič); ob 18.10 Trž. filharm. ork. (Gluck, Mozart, Haydn); ob 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; ob 21.00 Obletnica tedna: Stoletnica rojstva Pierrea Curiea (M. Javornik); ob 22.00 Umetnost in življenje.

• **Sreda.** Ob 18.00 Radijska univerza: Poklicna usmeritev; ob 19.00 Zdravstvena oddaja; ob 21.00 Radijski oder: Vsi so videli (G. Giannini - J. Jež), kriminalna igra v 3 dej.

• **Četrtek.** Ob 18.00 Z začarane police: Suličar in medved (Iv. Cegnar); ob 19.00 Šola in vzgoja: Širjenje šolstva po svetu (Ivan Artač); ob 21.00 Zgodovina odkrivanja sveta — Afrika: Srečanje v pragozdu (M. Javornik); ob 22.00 Iz sodobne književnosti: Giovanni Papini: Drugo rojstvo (Vinko Beličič).

• **Petek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Problem ločitve zakona po kanonskem pravu (msgr. J. Ukmar); ob 19.00 Širimo obzorja: Stari znanci: »Znamka« (S. Martelanc); ob 22.00 Znanost in tehnika; ob 22.15 Tenorist Mitja Gregorčič.

• **Sobota.** Ob 16.00 Novelist tedna: Santiago Rusinyol y Prats; ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Žalost in veselje, 4. slika (Andrejčkov Jože - M. Javornik), mlad. zgodba; ob 19.00 Sestanek s poslušalkami; ob 21.00 Dramat. zgodba: Sanjači (G. Tavčar - M. Jevnikar), enodejanka.

TEDEN OD 24. DO 31. MAJA

• **Nedelja.** Ob 17.00 Radijski oder: Nič posebnega, igra v 3 dej.; ob 21.00 Pesniki in njih stvaritve: Hugo von Hofmannstahl (J. Tavčar).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Iz življenja tujih ptičev (Tone Penko); ob 18.10 Organist Mila Modesto (Bach, Mendelssohn); ob 19.00 Pisani balončki; ob 20.30 Opera: G. Verdi: Lombardi v prvi križarski vojni; ob 22.00 Mala literarna oddaja.

• **Torek.** Ob 18.00 Z začarane police: Ošabna princesa in kralj Kozjebradec (M. Polak); ob 18.10 Komorni orkester radia Zagreb (Lhotka, Keleman, Šulek); ob 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; ob 21.00 Obletnica tedna: Stopenetdesetletnica smrti Franza Haydna (P. Merku); ob 22.00 Umetnost in življenje.

• **Sreda.** Ob 18.00 Radijska univerza: Poklicna usmeritev; ob 19.00 Zdravstvena oddaja; ob 21.00 Radijska igra:

Kovarstvo in ljubezen (F. Schiller - F. Albrecht), drama v 5 dej.

• **Četrtek.** Ob 10.00 Prenos sv. maše; ob 16.00 V dolini kraljev (Mihael Jeras), radij. zgodba; ob 18.00 Lirika: Procesija se vije preko polj (J. Peterlin); ob 19.00 Šola in vzgoja: Vzgojna posvetovalnica (Ivan Teuerschuh); ob 21.00 Radijski oder: Vzgleden mož (O. Wilde - O. Župančič), igra v 4 dej.

• **Petek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Problem ločitve zakona po kanonskem pravu; ob 19.00 Širimo obzorja: Stari znanci: »Cigareta« (S. Martelanc); ob 22.00 Znanost in tehnika; ob 22.15 Sopranistka Ileana Bratuž (samospjevi Volariča, Ipavca, Foersterja in Berbiča).

• **Sobota.** Ob 16.00 Novelist tedna: Borisav Stančkovič; ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Žalost in veselje, 5. slika (Andrejčkov J. - M. Javornik), mlad. zgodba; ob 19.00 Sestanek s poslušalkami; ob 21.00 Dramat. zgodba: Naš prav (Carsana - De Martino - M. Šah), radijska igra.

• **Nedelja.** Ob 17.00 Radijski oder: Lepa prigoda (de Flers - Pregarc), vesele igra v 3 dej.; ob 21.00 Pesniki in njih stvaritve: Giovanni Pascoli (J. Jež).

SLOVENSKI GLASBENI SPOREDI

V mozaiku glasbenih sporedov vendar slovenski poslušalec rad postane pozoren na domačih zvokih. Pogosto slišimo željo, da bi bilo več slovenskih pesmi. Navajamo strnjene spored slovenske glasbe:

Slovenski narodni motivi so vsako nedeljo od 8.40 do 9.00.

Slovenska vokalna glasba vsako nedeljo od 22.10 do 22.30.

Samospjevi slovenskih skladateljev in koncerti slovenskih solistov pa so na sporedu vsak torek in petek ob 22.10.

Slovenske instrumentalne zasedbe pa lahko slišimo vsako sredo od 20.30 do 21.00 ure.

Zborovske skladbe slovenskih skladateljev so na sporedu vsak četrtek od 22.15 do 22.35.

Slovenski zbori pojo na našem radiu vsako soboto od 20.40 do 21.00.

ŠE NEKAJ GLASBE

Novost v jazzu lahko slišimo vsako nedeljo od 12.40 do 13.00.

Četrte ure jazz glasbe je na sporedu vsak dan od 23.00 do 23.15.

Velika dela slavnih mojstrov s predavanjem so na sporedu vsako soboto ob 17.00 uri.

Plesna glasba pa je na sporedu vsak dan ob 17.30.

Glasbeni popoldan, to je resna glasba, spremljana z besedilom je na sporedu vsako nedeljo ob 16.00 uri.

Lahko glasbo pa lahko slišite vsak ponedeljek, sredo, četrtek in soboto od 13.30 do 14.15.

Ko sem mu izrazil to zadovoljstvo, mi je zardil, da misli v tem oziru nadaljevati, ker se prav dobro zaveda velikega pomena in privlačnosti dobrega govornega sporeda.

Potožim, da je poslušalcem žal, da ni v dramskem repertoarju tudi sodobne evropske in izvenevropske dramatike. Dovoljeno je igrati le dela pisateljev, ki so že petdeset let mrtvi, ker zapadejo avtorske pravice. Le slovenske pisatelje in večino italijanskih je mogoče igrati brez ozira na starost.

»Že davno se zavedamo,« pravi dr. Vidusso, »tega problema, ki smo ga tudi skušali že večkrat rešiti, a so take težkoče, da jih ni mogla odstraniti vsa dobra volja in priščno razumevanje glavnega ravnateljstva. Po drugi strani pa, če pomislimo, da je na razpologo ves, ali skoro ves sodobni italijanski in slovenski dramski repertoar in če to primerjamo z obsežnostjo postaje Trst A, je to vendarle znatna pridobitev.«

Ko govoriva o vlogi naše postaje, dr. Vidusso izrazi svoje gledanje takole:

»Slovinci na Tržaškem se čutijo vezani na to postajo. Večkrat sem na svojih nedeljskih izletih po Krasu opazil, kako radi ljudje poslušajo Trst A. Postaja tudi želi posvečati vso pozornost slovenski kulturi in jo tukajšnjim Slovincem posredovati. Mislim pa, da ima nalogo približati istim Slovincem, ki so obenem tudi italijanski državljani, italijansko kulturo in vzbujati v njih razumevanje in ljubezen do nje.«

Jože Peterlin

ODMEVI

Schillerjevi »Razbojniki«, ki so bili na sporedu kot avtor tromesečja, so dosegli v izvedbi Radijskega odra zelo lep uspeh. Marsikdo je sicer pričakoval rimano besedo, vendar je Albrechtov prevod dober in daje morda mestoma več možnosti igralskemu izražanju kot pa bi ga nudil verz. Brez dvoma je drama zelo težka, mikrofonsko zahtevna, saj je take množične scene pred mikrofonom težko dobro izvesti. Vendar je oddaja, kolikor smo mogli slišati od poslušalcev, ugajala. Tudi romantični patos, ki ga narekuje Schiller, je bil zelo umirjeno in prijetno ubran.

V sobotni oddaji 18. aprila smo lahko poslušali Obrenovičevo Ptico, delo, ki je dobilo nagrado kot najboljša radijska igra. Glasovna razdelitev je bila lepa, dasi sta se zdela osrednja lika zvočno premladostna. Kakor je oddaja zanimiva, se nam vendar ne zdi umestno, oddajati jo v srbohrvaščini na naši postaji.

Sodobni proces proti Sokratu bi lahko imenovali Dolgo zgodovino strahu, ki jo je napisal Cirri in prevedel Mirko Javornik in smo jo slišali zadnjo soboto aprila. Delo je izredno zapimivo. Tudi izvedba Radijskega odra je bila dobra, tako v glasovni lestvici izvajalcev kot tudi v glasbeni opremi in zvočnem ozadju.

Najmlajši poslušalci so s 1. majem začeli spremljati v sobotnih oddajah mladega junaka, ki bo šel preko nešteti ovir in junaštev. Naslov te oddaje v nadaljevanjih je: »Žalost in veselje«, kakor jo je napisal Andrejčkov Jože. Zgodba je stara in vendar izredno napeta. Zdi se, da je to prva slovenska indijanarica. Pisatelj Mirko Javornik je povest dramatiziral, rahlo popravil jezik in tako prihaja do naših mladih poslušalcev.

USTVARJALEC SIJAJNIH FILMOV

Letošnji Oskar

Akademija ameriškega filma v Hollywoodu je v aprilu razdelila nagrade Oskar za 1. 1959. Kot najboljša igralska glavna vloga je bila izbrana z veliko večino glasov Susan Hayward za vlogo Barbare Graham v filmu »Nočem umreti«, kot najboljši igralec pa David Niven za vlogo v filmu Ločene mize. Poleg drugih nagrajencev so še komik Jacques Tati kot avtor in igralec v letošnjem najboljšem neamerikanskem filmu »Moj stric«, za najboljši ameriški film pa Vincent Minnelli za film Gigi.

Dve leti po vrsti je bila Susan Hayward kandidatka za Oskarjev kipec, ki je simbol umetniške zmage. Obakrat je bila razočarana, kar je nežni igralki povzročalo globoke živčne pretrese. Resnica je, da je njena interpretacija nesrečne Barbare Graham presegla vsako pričakovanje, a prav na taki višini sta bili Rosalind Russel v »Gospa moja teta« in Deborah Kerr v »Ločenih mizah«. Snov filma »Nočem umreti« ima resnično ozadje in je obsodba ameriških zakonov. Barbara Graham je bila obtožena umora in obsojena na smrt. Film hoče povdariti veliko možnost, da je šla v smrt nedolžna, kljub temu da jo obtožuje preteklost in da sama ne vzbuja usmiljenja in simpatij s svojim trmastim vedenjem. Obsojena je na smrt. Nedolžna ali kriva — je vprašanje, ki ostane odprto v milijonih gledalcev. Susan Hayward je odigrala nesrečno žensko brez obrambe v vsej pretresljivosti in je s svojo interpretacijo zaslužila Oskarja.

Tudi David Niven je večkrat zaman pričakoval Oskarja. Spoštovani Anglež, gentleman s popolnoma angleško vzgojo, pa se ni prepustil živčnim izbruhom, pač pa se je nekaj časa predajal alkoholu. Po svojem rojstvu je Škot, sin generala in ima za seboj zelo burno življenje polno avantur. Pri sedemnajstih letih se je vpisal na Mornarsko akademijo in prekriziral domala ves svet. Bil je gozdar, časnika, šofer, sluga, trgovec. Končno ga je popolnoma zajela filmska umetnost.

Snov za »Ločene mize« je vzeta iz istoimenske drame Teranca Ratligna. Od petih igralcev imajo štirje že utrjeno igralsko slavo: Niven, ki nam je ostal v nepozabnem spominu iz filma »V 80. dneh okrog sveta«, Rita Hayworth, Deborah Keer, ki je bila zaradi dobre interpretacije svoje vloge kandidatka za Oskarja v istem filmu in končno Burt Lancaster.

Omenili smo že Jacquesa Tati, ki si je zaslužil Oskarja z »Mojim stricem«. Skrivnost uspeha tega redkobesednega komika je v tem, da doseže, da se smejemo svojim lastnim manijam. Njegov humor ne izhaja iz njegove komičnosti, temveč iz tega, ker zagledamo same sebe v naših smešnih trenutkih take, kakršni smo. V filmu »Moj stric« se norčuje iz modernih ljudi, ki obsedeno streme za mehanično supercivilizacijo. Glavno besedo v hiši imajo hladilnik in televizijski aparat. Bogati gospod Arpel si je zgradil vilo, v kateri vse funkcionira avtomatično. Mali Gerard, njegov sin, se v tem domu dolgočasi in je srečen samo, kadar je pri svojem stricu (igral Jacques Tati), ki živi preprosto življenje, ki pa je polno sprememb. V tem filmu ima besedica »hvala« še vedno svoje ljubo mesto, stroji v očetovem domu pa bi z njo ne vedeli kaj početi. Oče je seveda ranjen zaradi sinove ljubezni do revnega strica. Kaj bi moral še napraviti zanj? Kupil mu je avto, lepe obleke, plačuje mu drag študij. Samo ena pot mu ostane: bodi preprost kot je stric, človek s smehljajem na obrazu, ki je poln slabosti kakor vsa človeška bitja.

Režiser Alfred Hitchcock je brez dvoma eden najbolj zabavnih ljudi na svetu. Miroljuben in nezmožen vsake hudobije v vsakdanjem življenju, nas v svojih filmih drži ure in ure v napetem strahu. Navadno pravimo, da so njegovi filmi detektivski filmi, a to drži le deloma, v kolikor je okolje policijsko in spravi v vsakem filmu vsaj eno osebo na drugi svet. Toda v glavnem gre za psihološko utemeljeno dramo, polno duhovitosti in mojstrsko izvedenih dvogovorov. Kdo še ni gledal vsaj enega Hitchcockovih filmov — do danes jih je ustvaril 43 — Rebeka, prva žena, nepozabno lepi Notorius z Ingrid Bergman in Cary Grantom, **Jetniki Oceana, Človek, ki je vedel preveč**, ki je doživel prvo snemanje že 1934 in ga prištevajo še danes med najboljše detektivske filme s psihološkim značajem. Ali film, ki je imel toliko uspeha in smo si ga ogledali nedavno **Žena, ki je dvakrat živela**.

Če dodamo imenu Cecilia de Millea, o katerem smo zadnjič govorili, ime Johna Forda in Alfreda Hitchcocka, so to tri imena, ki jim proizvajalci brez premisleka odobre še tako bajno vsoto, ki jo zahtevajo za ustvaritev filmov. Daleč je čas, ko so pred snemanjem Notoriusa proizvajalci majali z glavo nad predrzno visoko zahtevo. Danes lahko zahteva vsako vsoto. Njegovi filmi nikoli ne razočarajo in jih sprejema ves svet z enakim navdušenjem.

Hitchcock je človek sijajnih, originalnih zamisli. Leta in leta nosi zamisel v svoji glavi, nato z izredno natančnostjo izdela načrt. Vsako še tako postransko, na videz neznatno dejanje, je v bistveni zvezi z glavnim dejanjem.

Čisto napačno bi bilo misliti, da svet njegovih filmov, poln napetosti, vohunov, tatov in zločincev, le količkaj odgovarja zasebnemu Hitchcockovemu življenju. Ravno nasprotno. Bolj dobrotnega, simpatičnega moža si skoro ne moremo misliti.

Po rojstvu je Anglež (rodil se je leta 1900 v Londonu), a se je še mlad preselil v Ameriko. S svojo ženo živi že triintriideset let v najlepši slogi. Žena je bila vedno njegova svetovalka, kadar se mu je porodil načrt za nov film in mu je glava prekipevala od prizorov, v katerih so igrali glavno vlogo bodala, strupi, tatovi velikega formata in najrazličnejše nevarnosti.

Prizor iz nagrajenega filma »Gigi«

IZ INNSBRUCKA

Gospod Dušan Pertoto, ki ga vedno radi poslušamo, kadar pride in nam zajoze po tržaškem radiu, med drugim piše iz Innsbrucka:

Zelo me je v lanskem letniku zanimala razprava prof. Jevnikarja o današnji slovenski književnosti. Ali je mogoče, da bi Mladika prinesla še takih razprav in pregledov slovenskega dejanja in nehanja? Želel bi si pregledov in razprav ne samo o slovenskem pesništvu, pripovedništvu in dramatiki, temveč tudi o znanstveni književnosti, o strokovnih knjigah, pregled slovenskih časopisov (političnih, kulturnih, strokovnih), raznih zbornikov itd., ki so izšli ali izhajajo po vsem svetu — saj jih mora biti cela vrsta. Bilo bi zaslužno dejanje, če bi Mladika recimo ob koncu vsakega leta prinesla vsaj za Trst in Goriško pregled in oznake vseh knjig, publikacij in časopisov, ki so izšli v preteklem letu na Primorskem in Goriškem.

Lepe pozdrave!

Lepa hvala, gospod Dušan za oporilo in nasvet. Poskrbeli bomo za take preglede, ki bodo gotovo še marsikomu ustregli.

IZ PARIZA

Prvo letošnje številko sem prejel. Prišla je za menoj v tujino, kamor sem se medtem službeno preselil. Mladika je bila moja prva slovenska vest in beseda, ki je prišla iz domače grude. Nerodno pa mi je, da sem na dolgu z naročnino. Danes tudi to poravnam in Vam kar prilagam v pismu. Kar je več, naj bo za Vaš trud, ker ste tako dobri in ste kljub moji nemarnosti poslali prvo številko. Ker imam sedaj dobro službo, bom ob priliki poslala kaj več, saj vem, da je najbrže veliko takih, ki odlašajo z naročnino. Vi pa morate v tiskarni plačati sproti. Prilagam svoj novi naslov in mi prosim pošljajte naravnost v Pariz.

F. L. Paris

Z REPENTABRA

Pri nas je bolj malo naročnikov Mladike. Bojim se, da ljudje sploh nič več ne bero. Poskusila bom jaz malo razširiti revijo po vasi. Letošnja naslovna stran se mi zdi, da bo na vasi bolj prijazno sprejeta. Ali bi mi poslali nekaj številk revije, da bi jo lahko pokazala ljudem?

P. F.

Draga gospodična! Pogosto smo mislili, kako bi bolj razširili revijo prav pri Vas. Zato smo tem bolj veselili Vaše ponudbe. Ostalo nam je več številk lanskega letnika. Te Vam bomo poslali in Vas prosimo, da bi jih razdelili po družinah. Podobno lahko pošljemo tudi še v kak drug kraj številke lanskega letnika na ogled.

IZ GORICE

... Sem zvesta prijateljica Vaše lepe revije in kolikor je v mojih močeh, ji skušam tudi pomagati s tem, da ji pridobivam novih prijateljev. Odstopila sem nekaj svojih starih števil, pa sem tako sama ostala brez njih. Zelo bi bila vesela, če bi mi hoteli poslati, kar mi sedaj manjka. Lepo se zahvalim in obenem želim veliko uspeha pri nadaljnjem delovanju, tako da bo Mladika postala čim popolnjša revija.

S spoštovanjem

F. V.

JAZZ GLASBA

Včasih se mi zdi, da je današnja mladina tako daleč od nas, starejših ali pa smo mi tako daleč od današnje mladine, da so mostovi med nami strašno težki. Nešteto takih povsem nasprotnih mnenj in okusov in nazorov bi lahko našela. Zdaj mislim na jazz glasbo. Moja hčerka se uči klavir. Rada žrtvujem to zanj, čeprav morda ne bo na njem kaka umetnica, lahko pa ji bo v življenju prav to znanje zelo koristilo. Kar precej je že napredovala in sem zadovoljna, toda nenadoma jo je obsedla jazz glasba. Iz navadnih vaj, ki bi morala igrati za šolo, mi kar naprej uhaja v razbijanje in meni je, kot da mi kliče zamorce v stanovanje. Tudi radio ni nikdar varen pred njo, da ga ne bi zasukala tako, da bo odmevala zamorščina po hiši. Povejte, kako naj ji dopovem, da bo prenehala s tem in spremenila okus.

Mati

Razumem vas, gospa. Toda svetujem vam, da ne govorite zaničljivo pred deklico o jazz glasbi, ker bi bil učinek prav nasproten. S tem je ne bi prepričali, da je lepa romanca več vredna kot vsi ti ritmi. Potrpljenje, in upajmo, da bodo tudi naši otroci sčasoma prišli do zaključka, da je lepota samo v tem, kar je resnična umetnost, stara ali moderna.

Vse, ki prejemaajo Mladiko, pa še niso poravnali naročnine, naprošamo, da če jim je le mogoče uredijo stare dolgove. V Italiji se poslužite našega čekovnega računa št. 11/975, oni iz inozemstva pa mednarodne nakaznice ali pa pošljite v priporočenem pismu.

POČITNICE MLADIKE

Postal sem pozoren na to, da letos v vročih mesecih Mladika ne bo izšla. Ali bi lahko nekje navedli, kateri mesec je to?

S. M., Dolina

August in september bo Mladika na počitnicah. Zadnja številka bo 1. julija že pri Vas in prvo po počitnicah boste že lahko imeli 1. oktobra.

Literarni pogovori

D. P. Prisrčna Vam hvala, da ste se spomnili Mladike. Majska številka je bila že v celoti gotova, ko je prišlo Vaše pismo. Zato pač pride oboje na vrsto drugič.

M. V. Opčine. Vaša črtica je preprosta pripoved dogodka iz morja. Seveda je opaziti takoj, da je to Vaše začetno pisanje. Kaže pa, da znate pripovedovati in opisati dogodek. Seveda se boste morali še učiti; posebno v jeziku je precej pogreškov. Morda boste drugič bolj opisali naravo za morjem in na Krasu — tako bo zgodba dihala v prostoru in zraku. Z malo korekturami pa pride morda enkrat na vrsto tudi že poslana črtica. Pišite še in pošljite več. Če je mogoče, pišite le na eno stran zaradi tiskarne.

MIA. Tudi Vaše pismo je prispelo, ko je bila že majska številka zaključena. Verjetno bomo oba prispevka uporabili. A to, kar ste že sami zapisali — ponavljam za Vami: napišite kaj izvirnega, samo Vašega! Jezik poznate, izražati se znate, po pismu sodim, da ob dogodkih mnogo doživljate. Pišite o teh doživetjih. Na vsak način — to je bila prva, a ne zadnja pošiljka!

RO. Pesem še vedno ne zveni. Preveč je prisiljenega in skovanega v nji. Zadnjič sem podčrtal tiste besede, ki so jezikovno nemogoče. Zdaj ste jih nadomestili, a pesmi še vedno niste zapeli.

KAŠ. Ali se Vam res zdi, da bi morali objaviti Vaš prispevek? Vendar sem še vedno mnenja, da Vašemu opisu manjka neka zgodba — saj prav nič ne pove in človek ne ve, kaj ste hoteli reči. In pa — naš knjižni jezik je pa le precej drugačen. Berite dosti najboljših pisateljev, potem morda kdaj poskusite.

O. Z. Vaše pesmi pridejo na vrsto. Pošljite še kaj.

K. S. »Morje« in »Kras« sta črtici, ki le po naslovu dajeta slutiti, od kod sta. Lepota bi morala biti v jeziku, občutju, zgodbi... A zdaj res še ni. Poskusite še!

Katjnara. Malo preveč šolska naloga je Vaše pripovedovanje. To še ni literatura.

MARS. Ni za nas. Pošljite drugam, kjer objavljajo tudi take pesmi. Brez zamere!

LARS. Čakamo vsega tistega obljubljenega. Obljuba dela dolg!

Vsem, ki še niso dobili odgovora — pozdrav in malo potrpljenja!

Jože Peterlin

Za dobro voljo

Noč je. Dve miši hodita po kuhinji in se razgledujeta. Nenadoma ena plane v smeh in se smeje tako, da ji solze teko po licih. Zagledala je namreč sir in na njem poveznjeno kupolo iz železne mreže.

»Ha, ha, ha... Glej no ta sir! Nastavili so past nama, pa se je on vjel vanjo!«

Sredi morja plava splav z brodolomci. Od daleč plava ladja, zagleda brodolomce in kapitan da ukaz, naj plujejo bliže. Klic z ladje: »Oo!«

Na splavu: »Oo!«

Ladja se še bolj približa: »Oo, vi na splavu!«

In s splava: »Oo, vi na ladji!«

Ladja gre še bliže: »Oo, ste brodolomci?«

S splava: »Da, zakaj?«

Na sodišču v Združenih državah je priletla gospa zahtevala ločitev. Na vprašanje koliko je stara, je odgovorila, da je stara oseminsedemdeset let.

»In vaš mož?« vpraša sodnik.

»Dvainosemdeset.«

»Koliko let sta že poročena?« nadaljuje sodnik vedno bolj začuden.

»Šestdeset let, gospod sodnik,« odgovori gospa.

»Toda,« je vzkliknil sodnik, »zakaj pa se potem hočeta ločiti, če sta toliko časa zdržala skupaj.«

»Gospod,« je odvrnila dama, »kadar je preveč, je preveč!«

»Poglejte, tale gospodična je moje-mu nečaku srce strla.«

»Kaj, ali ga je zavrnila?«

»Narobe, dva dni potem, ko je razdrl zaroko, je podedovala milijon.«

Režiser: »Naslednje dejanje, gospod, se odigrava pri dvajsetih stopinjah mraza. Ne pozabite nastopiti v kožuhih ali vsaj v debelem plašču.«

Igralec: »Gospod režiser, jaz nimam plašča, ali zadostuje, če se spodaj toplo oblečem?«

»Dajte mi pet sto lir,« je rekel neznanec gospodu, ki je stopil iz krasnega avtomobila.

»Toda, prijatelj, če zahtevate od vsakogar, ki ga srečate po pet sto lir, ste gotovo bogatejši od mene.«

In je veličastno odkorakal.

»Vem, kaj mi zdaj še preostane,« je rekel oni z izrazom, ki ni obetal nič dobrega.

»Ubil se bo ali pa si bo napravil kaj drugega,« je pomislil gospod. Ne mara si otežiti vesti zaradi tako majhne vsote.

Vrnil se je in dal neznancu 500 lir. Vprašal ga je: »Kaj bi storili, če vam jih ne bi dal?«

»Kaj bi storil? Bil bi prisiljen delati.«

ZBIRKA ZNAMK

(20 točk)

Avstrija	7 serij
Belgija	10 serij
Češkoslovaška	13 serij
Danska	1 serija
Francija	21 serij
Gvineja	6 serij
Italija	13 serij
Jugoslavija	10 serij
Kanada	19 serij
Sovjetska zveza	21 serij

Nek gospod ima vse te znamke, kakšen je njegov poklic?

Stevilke pri serijah povedo črke v abecedni.

POLICIJSKI PROBLEM

(15 točk)

Nek bogataš se ustavi v hotelu. Ko je pozno zvečer sam v sobi, nekdo potrka. Vstopi mlad možiki. Ko zagleda bogataša, se mu opraviči: »Oprostite, da Vas motim. Zgrešil sem sobo. Mislim, da je moja.« Nato se vljudo poslovi in odide. Po njegovem odhodu se bogataš zamisli in ker se mu stvar zazdi sumljiva, telefonira na policijo. Zakaj?

TEŽAK RACUN

(20 točk)

Ena mačka in pol sne eno miš in pol v eni minuti in pol. Koliko mačk je treba, da pojedo 60 miši v 30 minutah?

VPRASANJA

(10 točk)

1. Kdo je znašel parni stroj? (Nikola Tesla, Niels Boht, James Watt).
2. Katera žival najdelj živi? (slon, želva, papiga).
3. Kateri je najvišji vulkan? (Aconcagua, Popocatepetel, Fudži-jama).
4. V katerem romanu nastopa »Neimenovani?« (Moby Dick, Zaročenca, Vojna in mir).
5. Kako imenujemo dobo od odkritja Amerike do franc. revolucije? (Sodobnost, Srednji vek, Novi vek).
6. Kdo je poglavar anglikanske Cerkve? (nadškof iz Cantenburija, kralj, patriarh iz Glasgowa).
7. Kateri važni dogodek pade na leto 1280? (iznajdba očal, propad Bizantinskega cesarstva, odkritje Amerike).
8. Kateri je najdaljši morski preliv? (Bospor, Gibraltar, Otrantska vrata).
9. Kdo je iznašel telefon? (Meucci, Edison, Nobel).
10. Kateri je najdaljši železniški predor? (Simplon, Karavanke, Loetschberg).

CRKOVNICA

(15 točk)

1. ptica selivka	— E — — A —
2. kontinent	— V — — P —
3. beda	— T — — K —
4. francoska pokrajina	— O — — N —
5. roman trž. pisatelja	— L — — U —
6. nepošten biti	— A — — T —
7. človek (hrvaško)	— O — — E —
8. obrtnik	— R — — E —
9. nevsakdanjost	— Z — — M —
10. spol	— E — — K —
11. bingljati	— I — — T —
12. krvniki	— A — — J —
13. upodob. zem. obla	— L — — U —
14. nasuti okrog	— B — — T —
15. voditelj stranke	— E — — E —
16. sobica	— Z — — C —

V prvi in četrti vrsti začetek znane majniške pesmi.

JEZIKOSLOVEC

Ali uganete, kateri slovenski jezikoslovec je to? Povemo še nekaj: Korošec je!

REŠITVE IZ ZADNJE ŠTEVILKE

KRIZANKA: Vodoravno: 1. kosa, 5. Bled, 9. noht, 11. bron, 13. ak, 15. kal, 16. lak, 17. zv, 18. lok, 20. capin, 21. Ivo, 22. slanik, 24. skovir, 26. odeja, 27. komat, 28. krava, 32. ograd, 36. krokar, 37. slaven, 39. rov, 40. bilka, 41. Ela, 42. OM, 43. kij, 44. aga, 46. od, 47. šola, 48. rosa, 50. meso, 51. lava. Navpično: 2. on, 3. sok, 4. Ahacij, 5. Branko, 6. lok, 7. en, 8. Mals, 10. tlaka, 11. blisk, 12. tvor, 14. kolo, 17. zvit, 19. kad, 21. Iva, 23. nekaj, 25. omara, 28. krom, 29. rov, 30. vabilo, 31. arija, 32. Oskar, 33. glagol, 34. ave, 35. delo, 36. krov, 38. Nada, 43. kos, 45. asa, 47. še, 49. av.

LITERARNA UGANKA: Mark Twain.

SKRIT PREGOVOR: Laž ima kratke noge.

Ugankarsko stran je pripravil Matjaž Schart